

ЛЫШЪХЪЭМ ИОФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Щытхъуцъу
«Адыгэ Республикэм
изаслуженнэ юрист»
зыфилорэр
И.С. Гапошинам
фэгъэшъошэгъэным
ехылагъ

Хэбзэгъэуцугъэу щыІэхэм
ягъэпытэнкІэ гъэхъагъэу иІэхэм
афэшІ щытхъуцъу «Адыгэ
Республикэм изаслуженнэ
юрист» зыфилорэр Гапошина
Иринэ Сергей ыпхъум —
Адыгэ Республикэм и Про-
курор зэхэщэн Іофыгъохэм-
кІэ, цыфхэм къатхыхэрэм
ахэплъэгъэнымкІэ ыкІи ахэр
егъэблэгъэгъэнхэмкІэ иІэпыІэ-
гъу шъхъаІэ, юстициемкІэ со-
ветником фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм
и Лышъхъэу
ТХЪАКІУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
гъэтхапэм и 12,
2013-рэ илъэс
N 29

Палатэм итхъаматэ, аш игуадзэхэр хадзыгъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхъакІушынэ Ас-
лъан АР-м и Общественнэ палатэ ия 3-рэ зэлугъэ-
кІэгъу хэхъагъэхэр тыгуасэ ригъэблэгъагъэх. Зэхэ-
щэн Іофхэм, палатэм итхъаматэрэ аш игуадзэхэмрэ
яхэдзын, щыкІагъэу, гумэкІыгъоу щыІэхэм атегу-
щылагъэх.

Республикэм ипашэ зэлукІэм
пэублэ псалгъэ къышщыІызэ,
республикэм и Общественнэ
палатэ мэхъанэшхо зэриІэр,
цыфхэр зыгъэгумэкІырэ Іофы-
гъохэм язэшІохын ар чанэу зэ-
рэхэлажэрэр, ащкІэ аш хэтхэм
зэкІэми зэрафэрэзэр къыхи-
гъэщыгъ. ТапэкІэ анахъу анаІэ
зытырагъэтын фэе лъэныкъо-
хэм къащыуцугъ, пшъэрылхэр
къыгъэнэфагъэх.

— Республикэм социаль-
нэ-экономикэ хэхъоныгъэхэр
ышІынхэмкІэ, щыІэкІэ-псэу-
кІэр нахъышІу шыгъэнымкІэ,
дин ыкІи лъэпкъ зэгурьІоны-
гъэ тишъолыр илхынхэмкІэ
Адыгеим игъэцэкІэкІо, хэбзэ-
гъэуцэ ыкІи хыкум хэбзэ къу-
лыкхуэхэм шыаготэу Іоф зэрэ-
шъушІэрэм, шъуишІогъэшхо
къызэрэжыгуагъорэм фэшІ

джыри зэ «тхъашъуегъэпсэу»
шъосэлэ, — къыІуагъ ТхъакІу-
шынэ Аслъан къызэрэугъой-
гъэхэм закъыфигъазэзэ. —
Гъэхъагъэхэм адакІоу, непэ
щыкІагъэхэр, гумэкІыгъохэр
зэрэщыІэхэри дэгъоу къыд-
гурэлэ, ахэм ядэгъэзыжын
тызэгъусэу Іоф дэтшІэн, цыф-
хэм цыхъэу къытфашІырэр
къэдгъэшъыпкъэжын фае.

Общественнэ палатэм ия
3-рэ зэлугъэкІэгъу пэщэныгъэ
дызезыхъащтхэм яхэдзын Іоф-
тхъабзэм хэлэжыагъэхэр нэужым
тегушылагъэх. МэщбэшІэ Ис-
хъакъ организацием итхъама-
тэу икІэрыкІэу хэдзыжыгъэ-
нымкІэ, аш игуадзэхэу Аду-
мыжъ Казбекрэ Анна Крю-
ковамрэ гъэнэфэгъэнхэмкІэ
якандидатурэхэр къагъэлъэ-
гуагъэх ыкІи къызэрэугъой-

гъэхэм зэкІэми зэдырагъаштэу
ахэм амакъэ афатыгъ.

Общественнэ палатэм цы-
фыбэ кІэу къызэрэжыагъэр, ау
аш дакІоу зипшъэрылхэр
къызыгурыІоу, зисэнэхъат хэ-
шыкІышхо фызилэ, узшыгу-
гын нэбгырабэ аш къызэрэ-
хэжыгъэр зэригуагъэр Мэщ-
бэшІэ Исхъакъ къыхигъэщыгъ.
АР-м и Лышъхъэу, респуб-
ликэм и Правительствэу сыд
фэдэрэ лъэныкъокІи ІэпыІэгъу
къафэхъухэрэм зэрафэрэзэр,
тапэкІи язэпхыныгъэ агъэпы-
тэным зэрэщыгугырэр къы-
Іуагъ. Общественнэ палатэм
икомиссиехэмрэ исоветрэ ахэ-
тыщтхэм яхэдзынхэр мы охэ-
тэ блогэм пшъэрылх шъхъаІэу
зэрэщытыр къыгъэнэфагъ.

Общественнэ палатэм хэт-
хэм ащышхэу нэужым къэгъу-
шылагъэхэр яІофшІэнкІэ ана-
хъэу анаІэ зытырагъэтыщт лъэ-
ныкъохэм, республикэм илхэ
лъэпкъ ыкІи дин зэгурьІоны-
гъэр, мамырныгъэр гъэпытэ-
гъэнхэм афэшІ ашІэщтхэм къа-
щыуцугъэх.

Къыхэгъэщыгъэн фае: непэ
обществэр нахъ зыгъэгумэ-

кІырэ псэупІэ-коммунальнэ
хызмэтым, гъэсэныгъэм, куль-
турэм, псауныгъэр къэухъу-
мэгъэным япхыгъэ Іофыгъо-
хэм палатэм хэтхэр атегушы-
Іэх, ахэм язэфэхысыжхэр,
яеплъткІэхэр АР-м и Прави-
тельствэу лъагъэІэсых. Нэу-
жым зэгъусэхэу гумэкІыгъохэм
ядэгъэзыжын дэлажэх. Аш
фэдэ зэфыщытыкІэм шІогъэшхо
къызэритырэр республикэм и
Лышъхъэу къыхигъэуэнэфы-
кІыгъ.

— Адыгеим игугъу шІукІэ
ашІыныр, социальнэ-эконо-
микэ хэхъоныгъэхэр иІэнхэр,
республикэм щыпсэурэ нэб-
гырэ пэпчэ ищыІэкІэ-псэукІэ
амал нахъышІу шыгъэныр —
джары типшъэрылх шъхъаІэу
непэ щытыр. Ау тигъэхъагъэ-
хэм адакІоу, щыкІагъэхэри зы-
щыдгъэгъушхэ хъуштэп,
ахэм шъхъэихыгъэу татегу-
щыІэн, амалэу щыІэмкІэ дэ-
гъэзыжыгъэнхэм тыналэ тед-
гъэтын фае, — къыІуагъ Тхъа-
кІушынэ Аслъан Іофтхъабзэм
зэфэхысыжхэр къыфишІызэ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Парламентаризмэм ихэ-
хъоныгъэ иІахъ зэрэхишІы-
хъагъэм, Адыгэ Республи-
кэм апшъэрэ гъэсэныгъэм
хэхъоныгъэ щышІынымкІэ
къэралыгъо политикэм
ипхырыщынрэ Іэпэлэсэны-
гъэ ин зилэ ІофышІэхэм
ягъэхъазырынрэ гъэхъэгъэ
инхэр зэращишІыгъэхэм
ыкІи къызыхъугъэр илъэс 60
зэрэхъурэм афэшІ Адыгэ
Республикэм и Къэралыгъо
Совет — Хасэм и Щытхъу
тамыгъэу «Законыр. Пшъэ-
рылхы. Цыфыгъэр»
зыфилорэр фагъэшъошагъ
Хъунэго Рэщыдэ Дума-
лыч ыкъом, апшъэрэ гъэ-
сэныгъэ зышъарагъэгъотыр
федеральнэ къэралыгъо бюд-
жет учреждениеу «Адыгэ
къэралыгъо университе-
тыр» зыфилорэм иректор,
социологие шІэныгъэхэмкІэ
докторым, профессорым.

2 КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр

Аналэ атырагъэтышт

Сирием заор къызышежагъэм къыщыублагъэу тильэпкъэгъу нэбгыр 528-рэ (унэгъуи 120-рэ) Адыгеим къэкIожьыгъ. Ахэм ащыщэу унэгъо 13-р ушъхабгъу зэфэшъхьафхэмкIэ псэупIэкIэ Налчык къыхахыгъ, унэгъуи 6-мэ (ахэр нэбгыр 17 мэхъух) Сирием, унэгъуи 2-м (нэбгыри 10 хъухэу) Тыркуем агъэзэжыгъ. Мы илъэсыр къызыхабгъэм къыщыублагъэу тильэпкъэгъу нэбгыр 51-рэ (унэгъо 12 хъухэу) Адыгеим псэупIэкIэ къэкIуагъэх. Непэрэ мафэм ехъулIэу зэкIэмкIи зэхэгъу Сирием къыкIыжьи, Адыгеим къэзыгъэзэжыгъэгъу шы-псэухэрэм япчъагъэ нэбгыр 336-м кIэхъэ, ахэр унэгъо 99-рэ мэхъух, нэбгыр 62-р студентых.

IэкIыбым къыкIыжьи тильэпкъэгъухэр шыIэныгъэм хэгъэгъозэжыгъэнхэмкIэ Гупчэм ипашэу ГъукIэлI Асхъад къызэриIуагъэмкIэ, тильэпкъэгъоу къэзыгъэзэжыгъэхэрэм IэпыIэгъу афэхъугъэным паче комиссиесу зэхашагъэм итхъаматэу АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат зыхэлэжыгъэ зэхэсыгъо бэмышIэу шылагъ. Сирием къыкIыжыгъэ тильэпкъэгъухэм яIофхэм языттет, ящыIэкIэ-псэукIэ

зыфэдэм КъумпIыл Мурат акIэупчилагъ. Ахэр шыIэныгъэм хэгъэгъозэжыгъэнхэмкIэ, ищыкIэгъэ IэпыIэгъур ягъэгъотыгъэнымкIэ комиссиесу хэтхэм зэкIэми пшъэрэлыгъэ гъэнэфагъэхэр афишыгъэх. Тильэпкъэгъу унагъохэм ащыщыбэхэм къуаджэхэр псэупIэкIэ къызэрэхахыгъэхэрэм къыдыхэлъытагъэу (ахэр унэгъо 22-рэ мэхъух) АР-м и Правительствэ ипашэ мэку-мэщымкIэ министрэу Ю. Петровым унашэо фишыгъэ къэзыгъэзэжыгъэхэр анахыбэу зыщыпсэухэрэ къуаджэу Пэнэхэс фермерхэм ыкIи унэе хызымэтшIапIэхэм заушъомбгъунымкIэ дэкIыгъо егъэджэнхэр афызэхашэнхэу. Джащ фэдэу хэбзэгъэуцугъэу шыIэм диштэу АР-м IофшIэнымрэ социальнэ хэжыныгъэмрэкIэ и Министерствэ унэгъо ныбжыкIэхэм социальнэ IэпыIэгъу арагъэгъотынэу унашэо фишыгъэ. Тильэпкъэгъухэм къуаджэхэр псэупIэкIэ къыхахынхэм ыкIи ахэр шыIэныгъэм хэгъэгъозэжыгъэнхэм афэшI муниципальнэ образованиехэм ипашэхэм къагъэфэрэр агъэцэкIэнэу КъумпIыл Мурат ариIуагъ.

КИАРЭ Фатим.

Апэрэу зэхашагъ

Гъэтхашэр ныдэлъфыбзэм имаэу зэрагъэнэфагъэм фэшI Адыгеим IофшIэныгъэм зэфэшъхьафхэр шызэхашэх. Джащ фэдэу мы илъэсым апэрэу адыгъ хабзэм фэгъэхыгъэ олимпиадэ я 6-рэ ыкIи я 7-рэ классхэм ашэджэрэ кIэлэеджакIохэм афызэхашагъ. Зэнэкъокъум иапэрэ едзыгъо муниципальнэ гъэIорышIапIэхэм ащыкIуагъ. ШIэныгъэ дэгъухэр къэзыгъэлъэгъогъэ кIэлэеджакIохэу апэрэ ыкIи ятIонэрэ

чышIэхэр къыдэзыхыгъэхэр тыгъуасэ Адыгъ къэралыгъо университетым адыгъ филологиесу культурэмрэкIэ ифакультет рагъэблэгъагъэх. ЗэкIэмкIи нэбгыр 24-рэ хэлэжагъ.

Адыгъ хабзэм фэгъэхыгъэ шIэныгъэу аIэкIэлэхэмкIэ ныбжыкIэхэр зэнэкъокъугъэх. Тест шыкIэм тетэу я 6-рэ классхэм ашэджэхэрэм упчIэ 15-мэ, я 7-рэ классхэм 20-мэ джэуап тэрэхэр къахыгъэх. Нэужым упчIэ за-

улэмэ джэуапхэр апатхэжыгъэх. КIэухым адыгъ хабзэм епхыгъэ гупшысэу ялэхэр къызылотыкIырэ сочинение цIыкIухэр къатхыжыгъэх.

Олимпиадэм текIоныгъэ къыщыдэзыхыгъэхэрэм щытхъу тхылъхэмрэ шIу-хьафтын цIыкIухэмрэ ара-тыщтых. Адыгъ къэралыгъо университетым адыгъ филологиесу культурэмрэкIэ ифакультет чIэхъанхэмкIэ фэгъэIотэныгъэхэри ялэ хъуцтых.

ПИАТЫКЪО Анет.
Сурэтыр Iэшынэ Ас-
лъан къытырихыгъ.

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр •

УНЭ-КОММУНАЛЬНЭ ХЪЫЗМЭТЫР

Шапхъэмэ зэхъокIыныгъэхэр афэхъуцтых

**Хъурэ-шIэрэхэм икIоу тыналэ зэратетымыдзэрэм къыхэкIэу тес-
сагъэу, илъэсым икIыхагъум унэ-коммунальнэ хъызмэтым
ифэIо-фашIэхэм ауасэ къахэхъонэу тежэ. 2013-рэ илъэсым ищы-
лэ мазэ ттыцтхэр зэрытхэгъэ тхылъыпIэр гужъуагъэу къахыгъэ-
ти, инэу къахэхъуагъэу къытщыхъуцтыгъ. ЗэкIэ ттыцтэу итхагъэр
ыпэрэ мазэм нахыбэу къызэрикIыгъэм тимыгъэрэзагъэми, арэу-
цтэу зыкIэхъугъэр адрэ пчъагъэу итхагъэхэмкIэ зэхэтымыфэу
ыкIи уасэхэм къахэхъуагъэу тлъытэзэ, ипIалъэм шIотымыгъэкIэу
ахэр ттыгъэх. Бэ темышIэу гупчэ телевидением икIэтынхэм ащы-
зэхэтхэу тыублагъэ Урысыем ичIыпIэ зэфэшъхьафхэм уасэхэр инэу
къащыдэкIолягъэхэу, цыфхэм бырсыр къалэтыгъэу, къэралыгъом и
Президентэу Владимир Путиным тхъаусыхэ тхыгъабэ лъагъэлэ-
сыгъэу. Арыцтын зифэшъошэ IэнэтIэзехъэхэр зэIуигъакIэхэи Iофыр
зэхафын, шэпхъэнчъагъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэ фаеу пшъэрэлы
зыкIафигъэуцугъэр. Ар къыдэтлъытэзэ, мы Iофыр тиреспубликэ
зэрэщыгъэпсыгъэм къытедгъэгушыIэ тшIоигъоу уасэхэмрэ ахэм
ягъэнэфэнрэ къэралыгъо шапхъэм тетынхэм лъыплъэрэ респу-
бликэ ГъэлорышIапIэм ипашэу Хъапэе Азамат зылудгъэкIагъ.**

— ОсаIэхэм кIуачIэ ялэ зы-
хъуцтыр 2013-рэ илъэсым ибэ-
дзогъу и 1-р ары, — къеIуатэ
ащ тыгъэгъазэм елбытыгъэмэ,
щылэ мазэм зэкIэмкIи ттыгъэр
зэрэнахыбэм къыхэкIэу цы-
хъэмышIыныгъэу зыдэтIыгыр
хэукъоныгъэу зэрэщытыр
къыдгуригъаIозэ. — Атын фаер
зыфэдиизыр зэрытхэгъэ тхы-
лыпIэр къазафахыкIэ, зэкIэ
атын фаеу итхагъэм еплъыхэ
нахэ, ар IахытIоу зэрэзэхэтым
аналэ тырадзэрэп. Апэ уеплъын
фае уасэхэм зэхъокIыныгъэ
афэхъугъэми, афэмышъугъэми,
етIанэ бгъэфедагъэр зыфэдиизым
ыкIи мазэ пэпчэ ар зэфэмыдэн
зэрильэкIыштым. Псы стырым,
чышIэм, псы шIоир дэгъэчыгъэ-
ным апкIэ тыгъэгъазэм зэрэщы-
тыгъэхэм фэдэу къыкIэлъыкIогъэ
пIалъэми къэнэжыгъэх, джащ
фэдэу мазэм зы нэбгырэм ыгъэ-
федэнэу шытыр зыфэдиизри зэ-
хъокIыгъэп. Унэхэр къызэрагъэ-
фабэхэрэм игугъу пшIын хъумэ,
къэлогъэн фае Адыгъ Республи-
кэм иминистрэхэм я Кабинет

номерэу 194-рэ зытет унашъоу
ышIыгъэм фабэмкIэ шапхъэхэр
2015-рэ илъэсым нэсыфэ змы-
хъокIынхэу зэригъэнафэрэр.

Азамат къызэриIуагъэм ты-
ригъэгупшысы, тыгъэгъазэм
къыщыублагъэу мазэ зэкIэлъы-
кIохэм къытфахыгъэ тхылъы-
пIэхэр тыуплъэкIужыгъэх. Ащ
нафэ къытфишыгъэ уасэхэм
зэхъокIыныгъэ зэрафэмышъу-
гъэр, ау щылэ мазэм псы чы-
Iэр, стырыр, электричествэр на-
хыбэу зэрэдгъэфедагъэхэм
елбытыгъэу, зэкIэмкIи ттыгъэр
зэрэнахыбэр. Пчъагъэхэр зыг-
тхэгъэ тхылъыпIэхэр бэрэ дгъэ-
чэрэгъугъэх, зэдгъэпшагъэх. Зэ-
фэмыдэныгъэу къыхэдгъэщын
тлъэкIыгъэ закъор блэкIыгъэ
илъэсым итыгъэгъазэ къагъэхы-
гъэ тхылъыпIэм зы нэбгырэм
телыгъэгъэ шапхъэр зыфэдиизыр
зэритымылгъэуагъэр ары ныIэп.

— 2013-рэ илъэсым ибэдзэ-
огъу и 1-м къыщыублагъэу дгъэ-
федэшт уасэхэмрэ шапхъэхэмрэ
бжыхъэм зэхэдгъэуцохэ зэхъум,
псы стырым ехыблэгъэ зы кы-

ныгъо тырихыблэгъагъ, —
лъегъэкIуатэ ГъэлорышIапIэм
ипашэ. — Урысые Федерацием
и Правительствэ номерэу 1149-рэ
зытет унашъоу къыдигъэкIыгъэм
псы стырэу унагъохэм агъэфе-
дагъэр зыфэдиизыр кубометрэм
тегъэпсыкIыгъэу къамылыгъэ-
жыныгъэ егъэнафэ. Къызэрэтлы-
тэн фаер псы кубометрэр гъэ-
стырыгъэным пIухыгъэ фабэр
зыфэдиизыр ары. Ау фэтэрыбэ
хъурэ унэ пстэуми ар къызэра-
лыгъэр приборхэр зрахэмыпхэм
ыпкIэ кыкIэу, ыпкIэ дгъэфе-
дэщтыгъэ шIыкIэу кубометрэкIэ
къэлыгъэгъэныр джырэкIэ къэ-
дгъэнэжыгъэн фаеу хъугъэ.

ЩыIэныгъэм нафэ къызэрэ-
щыхъужыбщытыр джырэкIэ
къэшIэгъуае, пшIэхэнэп а шIы-
кIэм епхыгъэ хъоршэрыгъэ го-
рэхэр фабэр къытэзытыхэрэм
къаугушшысынкIи. Арэу щытми,
а къэлыгъэтакIэр нахэ федэнкIи
хъун. Сыда пIомэ градус пчъа-
гъэу иIэн фаем нагъэсыгъэми,
намыгъэсыгъэми, кубометрэ
пчъагъэм телытагъэ зыхъукIэ,

ттырэр нахыбэ мэхъоу къып-
шIомышIын плъэкIыштэп. Ау
псым ифэбагъэ къызэралыгъэрэ
приборхэр тиунэхэм арытэп, джы
дгъэфедэхэрэри хъаулыеу идгъэ-
уцагъэхэу мэхъу. Ренэу зэхъо-
кIыныгъэ горэхэм тахэтыцтмэ,
унэ-коммунальнэ хъызмэтым
ныбжы шапхъэхэр цыбгъэтэрэ-
зынхэ плъэкIынэп.

— ЫпшъэкIэ кыкIыгъэ уна-
шъом тегъэпсыкIыгъэу пчъагъэ-
хэу ыкIи къэлыгъэтакIэхэу дгъэ-
нэфэгъагъэхэм тахэплъэжы, —
еIо Азамат. — Зы цыфым ыгъэ-
федэнэу цыт псыр зыфэдиизыр
дгъэнафэ зэхъум пчъагъэхэр нахэ
макIэ тшыгъэх. ГушыIэм паче,
МыекъуапэкIэ ыпэкIэ ар кубо-
метри 8 хъуштыгъэмэ, джы ку-
бометри 5,19-м шIокIырэп. Джащ
фэдэу псы стырымкIи гъэпсыгъэ.
Ау зы хэукъоныгъэ хэтшIыхъэгъагъэти,
дгъэтэрэзыжыгъэх. Къуаджэу Хъакурынэ-
хъаблэ псымкIэ шапхъэу шагъэ-
федэрэр зэкIэмэ анахэ макIэу
цытыгъэти, республикэ гурит
пчъагъэхэм алтыкIахэу дгъэп-
сыгъагъэ. Ау ащ фэдэ пшIэ мы-
хъуцтэу кытаIуи, ыпэкIэ зэрэ-
щытыгъэм фэдэу къэдгъэнэ-
жыгъэ. Мыщ дэжыым зы Iофы-
гъо мыгъэтэрэзыгъэу зэрэщытыр
ыкIи ащ тIоIофшIэн кыны кы-
зэришIырэу щыхыгъэунэфы-
кIыгъэн фае. Уасэхэр зышIокIы
мышъуцтхэр хэбзэгъэуцугъэхэм
защагъэнафэкIэ, ахэр зэрэбгъэ-
нэфэштхэ шIыкIэри (подзакон-
нэ актIэ заджэхэрэр) шъолгыр
Министерствэм ыгъэнэфэн фае.
Ау ар зэрэщымыIэм къыхэкIэу
шапхъэхэм ягъэнэфэн зэблэу-
ныгъэ хэжыхъан ылъэкIышт.

Бэдзогъум и 1-м къыщыуб-
лагъэу дгъэфедэшт уасэхэмкIэ
Урысыем ишъолгырхэмкIэ Ми-
нистерствэм зэхигъэуцогъэ
проектыр исайт ит. Адыгъ Рес-
публикэм уасэхэмрэ ахэм ягъэ-
нэфэнрэ къэралыгъо шапхъэ
яIэнымкIэ и ГъэлорышIапIэ ипа-
щэ къызэриIуагъэмкIэ, аналэ ты-
радзагъэу ащ ыгъэнэфэрэ шап-
хъэхэм алъэплэхэ. Владимир
Путиным пшъэрылгъэу къафигъэ-
уцугъэм тегъэпсыкIыгъэу а про-

ектым ренэу зэхъокIыныгъэхэр
фэхъух ыкIи къызыщыуцутыр
джырэкIэ къэшIэгъуае. Ау фе-
деральнэ хэбзэгъэуцугъэм
зэригъэнафэрэмкIэ, осакIэхэр
агъэфедэхэу заублэшт пIалъэр
къэсынкIэ мазэ къэнагъэу ахэр
хъазыр хъунхэ фае. Арышъ, бэп
пIалъэу къэнэжыгъэр Уры-
сые Федерацием и Правитель-
ствэ рахыблэгъэ а проектыр хъа-
зыр хъункIэ ыкIи Правитель-
ствэм и Тхъаматэ кIэтхэжынкIэ.
Ащ ыуж къыхаутынышъ, кIуачIэ
иIэ хъун фае. Азамат къызэри-
IуагъэмкIэ, бэу зэхэт унэхэм
ачIэхэм фэтэрыбэ унэм телы-
тагъэу атырэри зэрэдыхэтэу,
федеральнэ гупчэм шагъэуцугъэ
«джэгукIэ шапхъэхэм» япроект
зэхъокIыныгъабэ егъэнафэ. Ахэм
кIуачIэ ялэ зыхъурэм къэбарыт
амалхэм яIофышIэхэр IэпыIэгъоу
шэпхъакIэхэр цыфхэм албагъэIэ-
сыщтых. Джащыгъум нафэ къыт-
фэхъуцт нахэ пасэу агъэнэфэгъэ-
гъэ шапхъэхэр къэнэжыгъэхэми,
зэхъокIыныгъэ афэхъугъэми.

Джащ фэдэу Азамат кыIуагъ
къалэу МыекъуапэкIэ фабэр
аIэкIэзыгъэхэрэ предприятием
къэлыгъэнхэр ышIыхэ зэхъум,
щылэ мазэм хэукъоныгъэ зэри-
шIыгъэр ыкIи ащ елбытыгъэу
шапхъэхэм ашIокIэу цыфхэм
атыгъэр къафызэкIыгъэкIожы-
цтэу ащ Iуагъэ зэрэдашIыгъэр.
ЫпшъэкIэ къызэрэщытIогъагъэу,
тхылъыпIэу къытфахыгъэхэм
арытхэгъэ пчъагъэхэр зэдгъапшэ-
хэ зэхъум хэукъоныгъэ ашIыгъэу
къыхэдгъэщын тлъэкIыгъэп,
зыгорэкIэ нэбгырэ телыгъэ шап-
хъэхэр зэрамышъокIыгъэхэмэ.
КъэтымыIожыми пстэуми ашIэ
фабэмрэ псы стырымрэ ауасэхэр
зэкIэмэ ашIокIэу зэрэщытхэр
ыкIи титхъаусыхэрэ нахыбэу а
предприятием иIофышIэхэм зэ-
рафэдгъазэхэрэр. ШэпхъакIэхэм
ар ащыгъэтэрэзыгъэ хъумэ, пстэ-
уми ягъэпшIагъэ. ЕтIани мыщ
дэжыым зы упчIэ къэуцу. Псы
стырэу дгъэфедэрэр кубометрэ
пчъагъэм темылытагъэу, псы
кубометрэр гъэстырыгъэм фабэу
пIухъагъэм тегъэпсыкIыгъэн
хъумэ, ащыгъум псэу дгъэфе-
дагъэр къэзылыгъэрэ приборыр
хъаулыеу унэм идгъэуцагъэу
арба кыкIырэу?!

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Къулыкъум зыфагъэхъазыры

Мэлылфэгъум и 1-м гъэтхэ дзэ дэщыгъор рагъэжъшт. Ар къэмысызэ клалэхуэ зыныбжъ илъэс 17 ик'угъэхэр къулыкъум щатых. Дзэм къулыкъу шахьыным зэрэфэхъазырхэр комиссием зэрегъашт. Нэужым мафэу дзэ комиссариатом къызеколлэнхэ фаер зэрытхэгъэ тхьапэхэр афагъэхъых.

Дзэ комиссариатом илофшлэхэм тызэрэшагъэгъозагъэмклэ, 2012-рэ илъэсым макъэ зэрамыгъэлугъуэхэр, зызыгъэбылгыгъэхэр нэбгырэ 71-рэ мэху. Ахэм янахьыбэр Кошхъэблэ районим щыщ. Нэбгырэ 18-мэ ятхьапэхэр хэбзэухъумк'ло къулыкъухэм афагъэхъыгъэх, ахэм уголовнэ пшгъэдэк'ыжъ арагъэхъышт. Джащ фэдэу бжыхъ дзэ дэщыгъом дэк'ыныхэ фыагъэхуэ зызыгъэбылгыщтыгъэхэм ащыщэу нэбгыри 2 къаубытыгъ. Гъэтхэ дзэ дэщыгъом къулыкъум к'лоштхэм ахэр ахагъэхъащтых.

Джырэ уахътэм зыгъэхъазырынхэр мак'лох. К'лэлэ ныбжык'лэхуэ ежъ-ежырэу къулыкъум к'лонэу шлоигъоныгъэ зигъу дзэ комиссариатом къек'уаллэрэри мак'лэп. Дзэ дэщыгъоу къэсырэм республикэмклэ нэбгырэ 500-м ехъу къулыкъум к'лонэу агъэнафэ.

Автобусыпк'лэм кыыхэхъуагъ

Экономикэ хэхъоныгъэхэм ык'и уасэхэм ягъэнэфэнк'лэ къэралыгъо гъэ-лорышлэлэу АР-м щылэм мзэаеи и 15-м унашъоу ышлыгъэм диштэу гъэ-тхапэм и 10-м къыщегъэжъагъэу автобусхэм якъэлэ маршрутхуэ NN 1-м, 2-м, 51-м, 101-м цыфхэм язешэнк'лэ уасэу щылэхэм къахагъэхъуагъ.

Ыпк'лэ уахътэм емылгытыгъэу зы къек'лок'ыгъом цыфхэм соми 8 атыщтыгъэмэ, джы пшгъэдэк'ыжъ гъэнэфэгъэ зигъэ обществоу «Трансюмонтаж» зыфилорэм мэфэ ык'и пчыхъэ уасэхэр ыгъэнэфэгъэх.

Автобусыпк'лэ мафэм зек'лохэрэм соми 9, пчыхъэм сыхъатыр 8-м ыныкъом къыщегъэжъагъэу 11-м нэс соми 10 атыгъэ ашыщт.

Уасэхэм ягъэнэфэн къэралыгъо шапхъэхэм атегыным лыплгъэрэ гъэ-лорышлэлэу АР-м щылэм ипашцэу Хъэпэ Азамат къызырилуагъэмклэ, уасэхэм ягощын ыльэныкъок'лэ къулыкъум унашъо ышлыгъагъэп.

— Мыекъуапэ имызакъоу, республикэм имуниципальнэ образованиехэм зэк'лэми ащызеколлэрэ автобусхуэ цыфхэр зезыщхэрэм агъэнэфэр уасэхэм къахэхъуагъ, — ело Азамат. — Кыыхгъэщыгъэн фае унашъом къызыр-

дилытэрэм тетэу уасэр соми 10-рэ чапыч 50-м шлок'ы зэрэмыхъуштыр. Автобусыпк'лэм кызык'ыхэхъуагъэм ушхъагъу гъэнэфэгъэ имылэу щытэп. Цыфхэр зезыщхэрэм шэпхъак'лэхэм адиштэу ятехническэ базэ к'лэхэмклэ зэблахъх, автобусык'лэхэр къащэфыгъэх. Цыфхэр щынэгъончъэу зэрацэнхэмклэ ык'и транспортыр гулэтыплэу щытынымклэ къежъэгъэк'лэ системэу «Глонасс» зыфилорэ пкыгъо-хэмклэ автобусхэр зэтырагъэпсыхъэх. А зэхъок'ыныгъэшлэхэм мылкъубэ зэрапэлухъэрэм кыыхэк'лэу уасэхэр къалэтыгъ. Мыщ дэжъым къэлөгъэн фае маршрутнэ таксихэм ауасэ къазэрэхэмыхъоштыр, ащ фэдэ унашъо джыри щылэгъопыш. Ар зэлытыгъэр ахэм лъэлэу тхылыгъу къатырэр ары. Ау мыгъэ ащ фэдэ тхылъ къытлэк'лэхъагъэп.

Къэлэ инфраструктурэмклэ гъэ-лорышлэлэм къызырэщалуагъэмклэ, цыфхэр зезыщхэрэм ежъ-ежырэу уасэр агъэуцун альэк'ышт. Ау уасэхэм ягъэнэфэнк'лэ къэралыгъо гъэ-лорышлэлэм пчъагъэр зынэсыщтымклэ унашъоу ышлыгъэм шлок'ыхэ хъуштэп. Ар соми 10-рэ чапыч 50-рэ.

КИАРЭ Фатим.

Шьоур къебэк'ышт

Чыристан диныр зылэжъхэрэм Масленицэ-к'лэ заджэхэрэ тхьамафэр рагъэжъагъ. Ащ кыдыхэллытагъэу неущ кышчыублагъэу гъэтхапэм и 17-м нэс шьоум ифестиваль щы-лэшт. Респуб-

ликэм ик'лэлэ шхъалэ ипарк ар щызэхъашт. Мэфэклэ иофхъэбзэ шхъалэу Масленицэм изэфэшлыжыным тегъэпсыхъагъэр тхьаумафэм рагъэк'лок'ышт. Зэнэк'окъу ык'и джэук'лэ зэфэшхъафхэр ащ кыдыхэллытэгъэщтых, тхьужэуэ гъэжъэгъак'лэхэр шлоигъоныгъэ зигъэпстэуми ашхын альэк'ышт. Хабзэ зэрэхъугъэу, Масленицэ нысхъапэм игъэстынк'лэ к'лымафэр агъэк'лотэжышт.

Мы тхьамафэм ыуж чыристан диныр зылэжъхэрэм псэушхъэхэк'лэ шхынхэр зыщамыгъэфедэрэ уахътэр рагъэжъэшт.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

Гъунэпкъак'лэхэр аштэх

Теуцожь районим былымэхъо хызмэтшлэлэ закъоу итыр Джэ-джэхаблэ щызэхъаштэу фирмэу «Синдика-Агро» зыфилорэм иеу къутырэу Городским дэтыр ары. Ащ ипашцэу Гъонэжык'ык'ло Аслъанбий къызырэтлуагъэмклэ, фермэм былым паштэу щалыгъыр 422-рэ. А пчъагъэр илъэс къэс нахьыбэ зэрэхъурэм ишы-хъатэу зы щыси къытфыхыгъ.

— 2007-рэ илъэсым ишэ-к'логъу мазэ былымлыгъыплэм ипашцэу сызагъэнафэм, — ело Аслъанбий, — былым паштэу мыщ тетыгъэр шхъыи 174-рэ ны-лэп. Арышъ, къэлгытэгъуаеп мыщ иоф зыщысшлэрэ илъэсит-фым къык'лоц' былым паштэхэм япчъагъэ шхъыи 248-рэ зэрэхъуагъэр. Ащ етлани хэтэп илъэс къэс тыхъызмэтшлэлэ ишхалэхуэ Теуцожь, Красногвардейскэ, Шытхъэлэ районхэм ащы-лэхэм былымлыр афэтлуп-щыгъэным фэшл шк'лэхъужь 70 — 80 зэрэтыук'ырэр.

Чэмхэм япчъагъыи кыыхэхъо. Непэ ахэр зэрэхъурэр шхъыи 130-рэ. Илъэситфык'лэ узэк'лэлэбжъымэ ялагъэм ар фэдитлук'лэ, гъэрэк'ло джырэ фэдэ лъэхъаным зэрэхъуштыгъэм шхъыблык'лэ нахьыб.

Былымышхъэхэм къазэрэ-хахъорэм даклоу шэу къахыжы-рэри ренэу нахьыбэ мэху. Ащ фэшыхъатых илъэсэу ик'ыгъэм клэхуэ фашлыгъэри, непэ ялоф-шлагъэхэр зыфэдэхэри. Гъэрэк'ло чэм телыгъэу гурыпымклэ шэу къы-клахыгъэр килограмм 2954-рэ. Ыпэрэ илъэсым иофшлагъэу яла-гъэм елыгыгъэмэ, а пчъагъэр ки-лограмм 494-к'лэ нахьыб.

Тызхэхъэгъэ илъэсык'лэми фермэ пэрытым ибылымэхъохэм гъунэпкъак'лэхэр аштэнхэ ямурад. Ягугъэ-гухэлгышлэхэм къызыр-далгыгъэрэмклэ, гурытымклэ ячэм пэпчэ шэу къык'лахыштыр гъэ-рек'ло къахыжыгъэ пчъагъэм килограммишъэ зытлупшк'лэ шуагъэк'ынуу ары.

Япшэрылхэр гъэцэк'лэжы-гъэ зэрэхъуштым иамалхэр зэрэ-хъэхъэзэ непэ мзлажъэх. Ялорэ яшлэрэ зэдиштэу, зэгурыломэ, зэ-дэлужъхъэ зэрэлажъэхэрэм гъэ-хъэгъэшлэхэри къык'лэк'лох. Тыз-хэт илъэсым имэзитлоу пык'ы-

гъэм гурытымклэ чэм пэпчэ килограмм 500 фэдиз къык'лахы-гъах. Гъэрэк'ло иофшлагъэу яла-гъэм ар килограмм 80-к'лэ на-хьыб. Мы лъэхъаным чэц-зыма-фэм чэм телыгъэу шэу килограмм 12-м нэс къык'лахы. Ари ыпэрэ илъэсым къахыжыштыгъэм килограммитлук'лэ нахьыб.

— Джыри шэу къэтхыжы-рэм кыыхэхъошт, — ело фермэм ипашцэ. — Мы лъэхъаным чэмэу тшырэр 55-мэ, гъэтхэпэ мазэм джыри тичэмхэр къызылгыль-фэштхэшт, пчъагъэр 70-м нэсы-нуу ары.

Зигугъу къэтшыгъэ иофшлэ-гъэшлэхэр зигъэлагъэр Гъонэ-жык'ык'ло Аслъанбий зигъэцэ ио-фышлэ куп цык'лур ары. Зэк'лэмк'и зэрэхъухэрэр нэбгырэ 20. Хэти зышхъамысыжъэу, иунэгъо иоф фэдэу ипшэрылхэр егъэцэк'лэх. Чэмышитфым ащыщэу анахъ гъэхъэгъэшлэхэр зышлырэр, ре-нэу пэрытныгъэр зылыгъыр Та-тьяна Вахрушина ары. Гъэрэк'ло ащ чэмэу кыфэгъэзагъэ пэпчэ шэу килограмм 3415-рэ кык'ли-хыгъ. Ащ иофшлэгъоу Наталия Заяц чэм телыгъэу кыыхыжы-гъагъэр нахъ мэк'лау — 2918-рэ. Илъэсык'лэу тызхэхъагъэм бзылгыгытлурэ гъунэпкъак'лэ-хэр аштэнхэм зэнэк'окъухъэзэ фэлажъэх.

Былымлыгъэхэр зэрэхъухэрэр нэбгыриш. Анахъ хъупхъэхэр Къэзэнэ Адамрэ Цурмыт Рус-лэанрэ. Чэмхэр игъом дафых, агъэхъух, мэхъаджэх, силосыр, мэкъур, уарзэр къакъырхэм ачлэцэ, елолланлэ имылэу мзла-жъэх. Ахэм акыгъух трактори-стхуэ Гъонэжык'ык'ло Рэмэзанэрэ Тыгъужь Аскэрэ.

— Тибылымлусхэр дэгъу зак'лэх, — ело ик'лэхым Гъонэ-жык'ык'ло Аслъанбий. — Сило-сымрэ мэкъумрэ шапхъэхэм ате-тэу былымхэм ятэты. Чэмхэм шэ-литрэу къак'лашырэ пэпчэ жмых грамм 300-рэ, шхъыи телыгъэу комбикорм килограммрэ ятэты. Зэк'лэри зы иофыгъу тызфэла-жъэрэр — тапэк'ли гъунэпкъа-к'лэхэр штэгъэнхэр, былымы-шхъэми, шэу къэтхыжырэми ахэдгъэхъоныр ары.

(Тикорр.).

Амирэ исурэтхэр ашлогъэшлэгъоных

Бэмышлэу Адыгъэк'лэлэ иапэ-рэ гурыт еджап'лэ тышылагъ. Тызк'лэк'логъагъэр мыщ щеджэ-рэ к'лэлэеджэк'ло цык'лоу Пхъэ-чыягъэ Амир фэгъэхъыгъэ тхы-гъэу къэлэ гъэзетэу «Зык'ыны-гъэм» кыыхагъэм кыыхэк'лэу ащ зылудгъэк'лэнэу арыгъэ. Тыфягъ сурэтышлэ хунымык'лэ гугъэплэ-шлэхэр къэзытырэн нэлуасэ зы-фэтшынуу, исурэтхэм ащыщхэр зэдгъэлэгъунхуэ, ик'лэлэегъа-джэхэм кырафуаллэхэрэри зэд-гъэшлэнхуэ.

— Ти Амир цык'лу Тэуе-хъаблэк'лэ Пхъэчыягъэм ащыщ, — тупчлэхэм яджэуапхэр къа-ритыжыныхуэ къырегъажъэ еджап'лэм ипсихологэу Хэкужъ Мулиэт. — Мары ежыри тазы-фагу дэтышъ, кыыхэгущыцэ зы-шлышт. Яунагъок'лэ Адыгъэ-к'лэлэ шэлэсэхуэ. Ятэу Рамзин по-лицием илофшлэщтыгъ, цыф шлэгъуагъ, щылэжъэп. Янэу Ра-зыет тучантес. Ышыпхъу на-хыжъэу Зухра дэгъоу еджагъ, унагъо ихъагъ. Ышнахыжъэу Азэматэ сурэтхэр дэгъоу ышлы-щтыгъэх, джы Адыгъэ къэралыгъо университетым щеджэ.

— Амирэ я 7-рэ классым ис, — ик'лэлэотэн лъегъэк'луатэ бзылгыфыгъэ нэгуныхыгъэ бэрчэ-тым. — Анахъ дэгъоу еджэхэрэм ащыщ. Мыр адрэхэм афэдэп. Шъэбэ цык'лу, ук'ытапх, луш, игулыгъэ ины, куоу мэгупшысэ, чыжъэу маплэ, ыльэгъурэри бэ, ау кыуиулоштэп, игухэлхэр уигъэшлэштхэп. Ерагъэу исурэт-хэр кылытхыгъэх. Джыри мары мзук'ыгъэшъ тазыфагу ит.

Ежъ Амирэ зэхэпх-зэхэмыхуэ, мэкъэ шъэбэ цык'лук'лэ кы-тилуагъ илъэсыхым итэу сурэт-шыным зэрэфежъагъэр. Апэрэ сурэтыр ятэ Рамзинэ тырахы-гъэгъэ сурэтэу яунэ ильым ты-ришлыкыгъагъ. Нэужым адырэ-хэр кык'лэлгык'луагъэх.

— Амирэ графикэ шлык'лэр ары иоф зеришлэрэр, пастэ шлуц'лэк'лэ сурэтхэр псынклэу ешых, — кытфелуатэ Хэкужъ Мулиэт. — Тыфай исурэтшы-гъэхэр зэк'лэми ядгъэлэгъунхуэ. Ащ фэшлэ исурэт 67-у рамкэхэм адэгдгъэуцагъэхэмклэ кыгъэ-лэгъонхэр фызэхатцэхуэ ед-гъэжъагъ. Ахэр кышчыдгъэлэ-гъуагъэх тик'лэлэ иячэнэрэ гу-

рыт еджап'лэ, ублэллэ еджап'лэм, ежъ Амирэ ятэу Рамзин зыще-джэгъэ Джэджэхъэблэ гурыт еджап'лэм. Тэ тиеджап'лэ сурэт кыгъэлэгъонэу щызэхэтцэ-гъагъэр мэфэк'лышхом фэдэу рек'лок'ыгъ. Ахэм сэри, сиоф-шлэгъу к'лэлэегъаджэхуэ Жэнэ Разыети (як'ласс ипаш), Хъатгъу Адами, Лыхъэсэ Аскэри къа-шыгушылагъэх, исурэтхэм осэ-шхо къафашыгъ. Адырэ чы-плэхуэ тыздэщылагъэхэми ису-рэтхэм ашлогъэшлэгъонэу цы-фыбэхэр ащыллыгъэх. Сэ си-еплык'лэк'лэ, Амирэ модельер ык'и дизайнер дэгъу хуэнэу ары. Ащ фэшлэ як'ласс ипашцэу Жэнэ Разыетрэ сэрырэ Краснодар тык'лонэу, Амирэ хэхъоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэмклэ Ипылэгъу кыфэхъушт специалистхэм такыдэгущыиэнэу итхъухагъ.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтым итхэр: **Пхъэчыягъэ Амир** (азыфагу ит) кыготхэр илэпылэгъухуэ **Джамырзэ Нэф-сэтрэ Мыгу Амирэрэ; Амир исурэтшыгъэхэм ащыщ.**

«Мыекыуапэ — Гъозэрыплъ» зыфи-
лорэ федеральнэ гъогум, анахъу мэфкI
ыкIи зыгъэпсэфыгъо мафэхэм, машинэ
бэдэдэ шызэблэкIы. Ахэр шъолъыр зэ-
фэшхьафхэм къарэкIых, тичIыопс идэ-

Адыгеим и «Париж цIыкIу»

хагъэ пстэури къырешалIэ. Ау зыде-
жэгъэхэ чIыплэхэм анэмысхэзэ алъэ-
гъурэр агъэшагъоу къэуцун фае хъу-
рэр бэ — Мыекыопэ районим иихьапIэ
Париж инэпэеплэ ит. Эйфелевэ башнэр
зэхьокIыгъэ имыIу, фэдэ 16-кIэ нахь
цIыкIоу шагъэуцугъ. Ащ икIыхьагъэ
метрэ 22-рэ мэхъу. Цыфхэр ащ екIуа-
лIэх, сурэтхэр шызытырахых. Къэра-
лыгъом имыкIыхъу Францием изы Iахь
хэфх.

Мы гукъэкIыр бэшагъэу къыздезы-
хьакIыщтыгъэу шыIэныгъэм щыпхы-
рызыщыгъэр Джарымэ Схьатбий. Ар
Париж пчъагъэрэ щыIагъ, башнэм идэ-
хагъэрэ илъэагъэрэ аумэхьыгъ.

— А башнэр фэдэ пчъагъэкIэ нахь
цIыкIу сIынышI, Адыгеим изгъэуцо-
ным сукIэхъопсыщтыгъ ыкIи ар къыз-
дэхъугъ, — еIо Схьатбий, — къэлы-
тэнхэр зыхэт сурэтыр Францием къы-
щызгъэшIыгъ, псэолъэшIхэм сэ сшъхьэ-
кIэ салыплъэщтыгъ. Сурэтым тешIы-
кIыгъэ шъыпкъэу язгъэгъэпсыгъ. Iахь-
Iахъу башнэр ашIыгъ. IахьиплI хъу-
щтыгъэ. ГъучIыр зэхэзыгъажэхэрэм
инженерхэри ягъусагъэх — зы санти-
метрэ закьокIи сурэтхэм татекIы хъу-
щтыгъэп. IофшIэхэр мэфэ зыгъэпсэ-
фыгъо къыхэмыфэу мээитфырэ кIуа-

гъэх. Пстэури чIыплэм къетщэлIэ-
жыгъ, лъакъор дгъэчъыгъэ, зэкIэри зэ-
хэдгъэуцожыгъ. Джы шъолъэгъу —
Париж дэтым фэдэ къабзэу хъугъэ, нахь
цIыкIу умылощтмэ.

Урысыем Эйфелевэ башнэу итыр
джы щы — къалэу Пермь зы дэт, ащ
илъэагъэ метри 10 мэхъу, Екатеринбург
дэтым илъэагъэ метрэ 15, Ады-
геим итыр анахь лъаг — метрэ 22-рэ
мэхъу.

Мыекыопэ районим шагъэуцугъэ
башнэр зытет чIыналъэм зыгъэпсэфы-
плэхэр къыщызэIуахыщтых. Джырэ
уахътэм псэолъэшIыныр къэуцу имыIу
зэшIуахы. Адыгэ лъэпкъым икультурэ,
шэн-зекIуакIэхэр къыщызгъэлъэгъо-
гъэшт унэ-музеи къыдыхалытагъ. Ащ
чIэлъышт пкъыгъохэри зэрагъэуIу-
щтых. Адыгэ шхынхэри, нэмыкI лъэп-
къхэм аушцэрыхыххэрэри шашэщтых,
шъон пытэхэр шагъэфедэщтхэп.

Пэшлорыгъэшъу зэрагъэнафэрэмкIэ,
нэбгырипшI IофышIэ аштэшт, зыза-
ушъомбгъукIэ, ахэми ахагъэхьощт.

Леонид МЕРТЦ.

Сурэтым итыр: Джарымэ Схьат-
бий.

КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр

Губгъом игъэтхэ шъуаш

хэм къафахыгъэ
мэфэ ошIухэр агъэ-
федэхэзэ ахэм ащыщ
шIулкаемэ зэрэшIу-
шIагъэхэр, мэхьанэ
ин зэрэтырэ а Iоф-
шIэныр зэрэлагъэ-
кIуатэрэр къытфе-
Iуатэх.

— Сигуапэу къы-
хэзгъэщын губгъом

Непэ тигубгъо узихьэкIэ
дэгъоу зэхэошIэ гъэтхэпэ уахъ-
тэм къыфыхьэрэ уцышъо шъо-
шэ шIагъоу ащ «къызщилъэ-
рэм» къызэригъэдахэрэр. КIы-
мафэр къызэпызычыгъэхэ коц,
хъэ, рапс хьасэхэм якъэкIын
нахь зэрэпсынIкIэрэм дакIоу,
ахэм аголь жьогъэ шIуцIэхэм
гъэтхэ тыгъэ фабэм пахъэу
ахищырэм хэхъо.

Ахэр зэкIэ тагъатхъэу тынэ-
гу кIэкIыгъэх Красногвардей-
скэ районим бэмьшIэу тызы-
щэлэм. Районим къыубытырэ
чIыгум непэ шъолъэгъух гъэтхэ
шъуашэкIэ «зыкъэзыфэпэ-
гъэхэ» бжыхьэсэ зэфэшхьаф-
хэу гектар мин 15-м фэдиз хъу-
хэрэм ащыщхэр. Ахэм ащыщэу
коным гектар мин 12,6-м фэ-
диз, хъэм гектар мин 1,8-м ехъу
аубыты. Непэ районим ичIыгу-
лэжхэм анахь мэхьанэ зэрэты-
рэр лэжыгъэшIукIэ къятэнхъу
зыщыгугъыхэрэ бжыхьасэхэм
акIуачIэ хэгъэхьогъэным фэшI
минеральнэ чIыгъэшIухэр ахэм
игъом алэкIэгъэхьэгъэныр ары.

Апэ тIоIкIэ районим мэку-
мэщымкIэ игъэлорышIаплэ ипа-
щэу нэлосэшIоу тилэ Шъаукъо
Ислъам. Гухэлъэу тафэзыща-
гъэм зыщыдгъэгъуазэкIэ, кIы-
мэфэ ужым бжыхьасэхэм язы-
тет, мэээ ыкIи гъэтхэпэ мазэ-

ихьанхэ зышалъэкIышт уахъ-
тэр агъэфедэхэ, тилахьзэхэлъ
ыкIи фермер хьызмэтшIаплэ-
хэм минеральнэ чIыгъэшIу-
хэмкIэ мыгъэ бжыхьасэхэу зэ-
шIушIэнхэ алъэкIыгъэр, гъэ-
рекIо иджырэ фэдэ уахътэ елбъ-
тыгъэмэ, фэдэтылIкIэ зэрэнахьы-
бэр, — еIо Шъаукъо Ислъам
ащ лъэшэу къыкIигъэтхьызы.
— Бжыхьасэхэм язытет бэмь-
шIэу зыуплъэкIугъэ комисси-
ем къызэригъэлъэгъуагъэмкIэ, хэ-
кIодыкIыгъэ чIыплэ ямыIэу
язытет уигъэрэзэнэу щыт. Тэри
ащ тежагъ, сыда плэмэ 2011-рэ
илъэсым ибжыхьэ чIыопсым
изытет изэраркIэ бжыхьасэхэм
япхьын лъэшэу гужьогъагъэмэ,
гъэрэкIо бжыхьэ анахь охътэ-
шIухэм атефэу зэкIэ дгъэнэфэ-
гъэ чIыгоу мыдэу агъэхьазы-
рыгъэм чылапхьэхэр рагъэкIу-
гъэх. Джары бжыхьасэхэм
язытет тигъэрэзэным тыфэзы-
щагъэр. ЗэритхъухьэрэмкIэ,
гъэтхэпэ мазэм и 25-м шIомы-
кIэу зэкIэ тибжыхьасэхэм чIы-
гъэшIухэмкIэ апэрэу яшIушIэ-
гъэныр районим щытыухьышт.
А IофшIэныр дэгъоу зэпфэ, ау
джы анахь тызгъэгумэкIырэр
кIымафэм осыр зэрэмэкIэ дэ-
дагъэмрэ ошх зэрэщымыIа-
гъэмрэ къахьэкIэу шынгъагIэу
чIыгум хэлъыр зэрэмакIэр ары.

Тежэ ошх дэгъу къытфещы-
ным.

— Ислъам, бжыхьасэхэм
яшIушIэгъэнымкIэ IофшIэнхэр
анахьышIоу зыщызэхэщэгъэ
хьызмэтшIаплэхэм ацIэ къе-
плуагъэмэ дэгъугъэ.

— Тилэх ащ фэдэхэри. Шэны
зэрэфэхьыгъэу тыхьызмэтшIэ-
плэ анахь дэгъухэм ащыщэу
«Колхозэу Лениным» а Iофым
мэхьанэшхо щыратызы, ябжы-
хьасэхэм янахьыбэхэм яшIу-
шIагъэх, мэфэ заулэкIэ а Iоф-
шIэныр шаухьышт. Гектарыбэ-
мэ чIыгъэшIухэр ашIагъэхэу
гъэхьагъ хьызмэтшIаплэхэу
«Родинэм», «Еленовскэм».

ФермерхэмкIэ анахь къахэ-
гъэщы сшIоигъу Бражые
Иляс. Мыщ ихьызмэтшIаплэ
бжыхьасэхэм язытет анахь зы-
щыдэгъухэм ащыщ. Районим-
кIэ минеральнэ чIыгъэшIухэм-
кIэ бжыхьасэхэм яшIушIэгъэ-
ныр апэ фермерым ригъэжъэ-
гъагъ, а IофшIэныр джы гъу-
нэм нигъэсыгъ, ауырэр гектар-
хэм яшIушIэх. Адрэ тифермер-
хэм янахьыбэхэми амалэу
алэкIэлъ пстэури а IофшIэным
изэшIохын фагъэлорышIэ.
КъызэритыдзагъэмкIэ, зэкIэ
тибжыхьасэхэм ящыкIэгъэ
минеральнэ чIыгъэшIухэр тонн
4200-рэ, ащ щыщэу аммиачнэ
селитрэр тонн 3818-рэ. Хьыз-
мэтшIаплэхэм ахэр пасэу ащ-
фынхэр рагъэжъэгъагъ, непэ
ехъулIэу ящыкIагъэм ипроцент
90-м нахь мымакIэу зэрагъэ-
гъотыгъ.

— Натрыфымрэ тыгъэгъа-
зэмрэ ба чIыплэу яжъугъэубы-
тыщтыр?

— Ари дгъэнэфэгъэ. Тапэ-
рэ илъэсхэм фэдэ къыхэмы-

кIыгъэу кIымафэу къызэтынэ-
кIыгъэм гъэтхасэхэр зыщап-
хьыштхэ чIыгур зэкI плэми хъу-
нэу районим шажъуагъ. Ар
щыпхьэнхэм фагъэхьазырэу
рагъэжъагъ. Лэжыгъэм пэлу-
хьащт натрыфыр гектар ми-
ным фэдиз хьазырым шапхьын
фае. Тапэрэ илъэсхэм афэдэу
тыгъэгъазэр ары мыгъэ рай-
оним зинахьыбэ къыщагъэ-
кIыштыр. А техникескэ лэ-
жыгъэ лъапIэр зыщапхьыщ-
тыр гектар мин 13-м къыщы-
мыкIэнэу ары зэритхъухьэрэр.
— ЧылапхьэхэмкIэ сыдым
шъуилоф тета?

— Натрыф чылапхьэу ти-
щыкIэгъэщтыр центнер 320-м
фэдиз, ащ икъэгъотын хьыз-
мэтшIаплэхэр ыуж итых. Зина-
хьыбэ тищыкIэгъэщтыр тыгъэ-
гъээз чылапхьэр ары, центнер
580-рэ тыхьызмэтшIаплэхэм
агъэфедэшт, ащ щыщэу цент-
нер 500 фэдиз агъэхьазырыгъ.

— Районим жьокIупIэ
чIыгоу къыгъэгъунэрэр зэкIэ
шъогъэфеда?

— Лэжыгъэ зэфэшхьаф-
хэр зыщытымышIэрэ чIыгу
районим имыIэу плытэ хъушIт.
Ау жьокIупIэ чIыгу гектар мин

33-м ехъур шIуагъэ къатэу
зэкIэ зэрэтымыгъэфедэрэр гъэ-
нэфагъэ. Район администраци-
ем ипашэ иунашъокIэ чIыгур
шIуагъэ къыхьэу гъэфедагъэ
зэрэхьурэр уплъэкIугъэным
фэгъэзэгъэшт комиссие зэхэт-
щагъ. Мы Iофым фэгъэхьыгъэ
амалхэу чIыплэ пстэуми аша-
гъэфедэхэрэр, ахэм шIуагъэу
къакакIорэр комиссием хэтхэм
ауплъэкIушIт. Ахэм къагъэлъэ-
гъоштым елбъытыгъэу шIэгъэн
фаехэр итхъухьащтых.

Шъаукъо Ислъам къытфи-
отагъэхэмкIэ тигъэрэзагъэу ты-
кыгъокIыжы. Районим къызэ-
пытэчыжыфэ тыкызызрыкIо-
гъэ асфалыт гъогум ыбгъуитIу
шхьонтIорымэр зытырихьэрэ
бжыхьасэхэу къащыкIхэрэм
ятеллъэ губгъом гъатхэм къы-
рипэсыгъэ «щыгъынышIоу»
зэрэщытыр нэрылгъэу къыт-
фэхъугъ.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэртбий.

Сурэтхэм арытхэр: Шъа-
укъо Ислъам; фермер хьыз-
мэтшIаплэу Бражые Иляс
зипащэм ибжыхьасэхэм
яаужырэ гектархэм чIыгъэ-
шIур ахатакъо.

Нартхэм ыкIи черкесхэм ящыIакIэ зэрэзэтэхьэрэр

Уахътэмрэ тарихъымрэ, уахътэмрэ лъэпкъымрэ азыфагу нэрымилъэгъу Iуданэ рыщагъ. Ащ елътыгъгъу, акъыл-гупшысэкIэ зэман чыжъ-хэм лъэпкъым пэкIэкIыгъэм зыфэбгъазэмэ, макIэп кызытешыкIырэр. Лъэпкъыжъым итарихъ Iошъхъэ лъагъу зэтеусэягъ, уетIэ къэс зы шIагъо, зы кIэ, зы хъугъэ-шIэгъэ лъапсэ кычIэкIы.

ИкIыб къэрал кышыхъугъ, шапIугъ, шалэжыгъ Едыдж (Озбек) Батырай. Илъэсыбэ хъугъэу шIэныгъэ хъэсэхом хэт, IофшIэгъэ гъэнэфагъэу иIэри бэ. Батырай ихэкужъ кыгъэзэжыгъгъу Адыгейм зыщыпсэурэр илъэс 15 фэдиз хъугъэ, гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КIэрашэм ыцIэ зыхъырэм литературэмкIэ иотдел ишIэныгъэлэжъ. Батырай итхылъыкIэу «Общности социальной организации нартов и черкесов» зыфиIорэр 2013-рэ илъэссым кыдэкIыгъ, ар лъэпкъ тарихъым, этнографием, адыгэ фольклорым ыкIи литературэм хахъо афэзышIырэ IофшIагъэу гъэпсыгъэ.

ТхылъыкIэр Мыекъуапэ, тхылъ кыдэгъэкIыпIэу «З.В. Пашты» зыфиIорэм кышыхъурадзагъ, нэклубгъуи 142-рэ мэхъу, сурэт заули кыдэхъагъ. Тхылъым иавтор мы IофшIагъэр кыдэкIынымкIэ Iэпылэгъу лъэныкъо зэфэшхъафэхэмкIэ зэкIэ кыфэхъугъэхэм — цыфгъэсэгъэшхохъу упчIэжыгъу ышIыгъэхэм, тхылъым итхынкIэ зишIуагъэ къекIыгъэхэм, хэутыгъэнымкIэ ащ осэ гъэнэфагъэ кызытыгъэхэм, зэдзэ-кIахэм, хэутакIохэм лъэшэу

зэрафэразэр апэрэ зэгохыпIэм кышыхъу. Пэублэ гушыIэм тхылъыр ытхынуу зэрэхъугъэм, ащкIэ IэубытыпIэ фэхъугъэхэм ягугъу кышыхъу. Шыпкъэ, ухэтми пшъхъэ кырыкIуагъэр, уитарихъ блэкIыгъэ пшIэныр, бгъэунафыныр, научнэу къэбгъэшхыпкъэжыныр дэгъу ыкIи шыуаш. Едыдж Батырай ишIэныгъэ IофшIагъэ — итхылъыкIэ кызырэдэкIыгъэмкIэ тыфэгъушIо.

Джы ежъ авторым ехыла-гъэу кIэкIэу къэлогъэныр игъоу сэлъэгъу. Едыдж (Озбек) Батырай жъоныгъуакIэм и 22-м, 1946-рэ илъэссым Тыркуем ит адыгэ къуаджэу Елэм щыц мэкъумэщышIэ унагъо кышыхъугъ. УблэпIэ еджапIэр къуаджэм, къалэу Анталие лицейр къашиухыгъ. 1966-рэ илъэссым Батырай къалэу Анкара дэт университетым нэмыщыбзэмрэ литературэмрэкIэ ифакультет шеджагъ, ар 1971-рэ илъэссым кыухыгъ. Идиплом IофшIагъэ адыгэ ыкIи нэмыц мифологиенхэм язэгъэпшэн-зэпэгъэуцун фэгъэхьы-

гъагъ. 1972-рэ илъэссым Едыдж Батырай Германием ит Гейдельбергскэ университетым этнографиемкIэ (этнологиемкIэ) ифакультет шеджагъ. «Нарт эпосы» зыфиIорэ темэмкIэ идоктор диссертацие 1982-рэ илъэссым кыушыхъатыгъ. Батырай икIэлэгъу-ныбжыкIэгъум, истудентыгъом кышыхъагъэу Адыгэ Хасэу Анкара дэтым иIофшIэн чанэу элажыштыгъ. Мы къалэм кышыхъагъэу журналэу «Кафкас» зыфиIоштыгъэм Iоф шIагъ, адыгэ тхакIохэм ярасказхэр тыркубзэкIэ кырыгъахъэщыгъэх. ЫшъхъэкIэ анахъ зыдэлэжыагъэр журналэу «Шыблэ, Ныб-

джэгъу» зыфиIорэр ары, ащ иредактор шъхъэлагъ. Тыдэ зыщIэи ренэу Батырай зышыхъадыгэ лъэпкъым икIэпсакIэ ытIупшыгъэп. Тыдэ шыIэ адыги зышыхъагъэу а I-рэ Дунэе Зэфэсыр Голландием шызэхэщыгъэныр зыпкъ кыкIыгъэр Едыдж Батырай. Ары Дунэе Черкес Ассоциациер (МЧА-р) шыIэ хъуным лъапсэ фэхъугъэр. Ащ и Устав зэхэгъэуцогъэным Iоф дэзышIэгъэ авторхэм Батырай ащыц.

1974-рэ илъэссым Батырай апэрэу Кавказым къэкIуагъ, 1985-рэ илъэссым Къэбэртэе-Бэлъкыарым ыкIи 1986-рэ илъэссым ятIонэрэу Адыгэ автоном хэкум ащылагъ. Ылгъэгъугъи, зэхихыгъи кышыхъагъ. Сурэтхэр ыкIи фильмхэр тырихыгъэх. 1994-рэ илъэссым имэкъуогъу мазэ шегъэжыагъэу Едыдж Батырай Дунэе Черкес Академием хэт. КIэкIэу къэпIон хъумэ, Батырай иакъыл кызыкIуагъэм (Iэтахъозэ) кышыхъагъэу илъэпкъ зэхашIэ къэушыгъ, ащкIэ ренэу ыгу гъэзагъэу еджагъ, Iоф ышIагъ, непи ешIэ.

ЗэкIэ лъэпкъ мэхъанэр зыщыкIэгъэтхыгъэ тхыгъэхъу, тхылъхъу иIэхэр къэспчыныр имыщыкIагъэу сэлъытэ. Уахътэмрэ лъэпкъымрэ зэрилгытызэ Батырай Iофышхоу зэшIуи-хыгъэм ишыхъат итхылъыкIэу «Общности социальной организации нартов и черкесов» зыфиIорэр. Нарт къэбархэр, тхыдэхэр, хышхъэхэр ышIэнымкIэ ыкIи ытхыжыныхэм-

кIэ анахъ зишIуагъэ къекIыгъэр адыгабзэр зыIулыгъгъэу, ащ рыгушыIэрэ къодыер арымырэу, губзыгъэгъэ ин зыхэлъыгъгъэу, илъэпкъ кытегушыIэныр зыкIэсагъэу, ятэкIэ янэжъэу Жбанчат (Джанчэтэ) Гоцэхъурай ары. Батырай илъэпкъ шъхъэ-лыгъэжы, игулыгыт янэжъ къэзыгъгъэушыгъэхэр, джащ паегъунэнчъэу ащ фэраз. Къэбар-Iотэ Iэзагъ, IупкIагъ, ышIэщытгъэр багъэ. Наукэм зыхъуцом, шIэныгъэлэжъэу, нартоведэу ХъэдэгъэлIэ Аскэр «инарт» IофшIэгъэ-угъоигъэхэм ащ зафигъэзагъ. Нартхэм ыкIи черкесхэм ящылакIэ зэфэдэ нэшанэхъу ахэлъхэр гъэунафыгъэнхэм илъэсыбзэр Едыдж Батырай адэлэжыагъ. Зэхэфын-зэгъэшхъэм, ушэтынхэм къа-кIэIуагъ тарихъ ыкIи лъэпкъ мэхъэнэ куу зилэ тхылъыр.

Едыдж Батырай итхылъэу «Общности социальной организации нартов и черкесов» зыфиIорэр нэмыщыбзэм кырихи урысыбзэм изылхъагъэр зэдэ-кIахъу Х.И. Шидовыр ары. Темэ шъхъаIэхъу тхылъыр зэрэзэтеутыгъэхэр: черкес культу-рэм ыкIи тарихъым яхъугъэ-шIэгъэ шъхъаIэхэр. Черкес хъа-кIэшхэр, къэлотэкIо-усакIо-хэм ыкIи къекIокIэкIо ордэ-ло-хэм лъэпкъ тхыдэр зэраухъумэрэр. Черкес нарт таурыхъэм яхъэ-хъу-кIэ лъапсэ ыкIи цыфхэм ахэр зэранэсыхэрэр. Нарт тау-рыхъэм ячеркес нэшанэхэр. Нартхэм ыкIи черкесхэм ящы-лакIэ зэфэдэу ахэлъхэр нарт таурыхъэмкIэ зэхэфыгъэнхэр ыкIи ахэм анэмкIэхэр.

Кыхъэгъэщымэ сшIоигъор зэфэдэкIэ лъэпкъ гупшысэр хэпшыхъагъэу тхылъ гъэшIэ-гъон Едыдж Батырай кызырэ-IэкIэкIыгъэр ары. Адыгэу зилэ-пкъ лъапсэ зылапIэ пэпч ащ еджыныр ыкIи тхылъыр зэ-ригъэгъотыныр IофшIагъэм епэсыгъэу сэлъытэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

КЪОДЖЭ КУЛЬТУРЭ

Ипщынэ макъэ уегъатхъэ

Тикъуаджэу Улапэ Адыгейм ит чылэгъо пстэумэ ордэдыр анахъ шырякIасэу аIо. Ар дэгъу нахъ, дэп, ордэдым, пшы-нэм, къашъом хэти ыгу агъэшIу ыкIи къалэты. ТиIэх ордэ-лохэри, пшынаохэри, ау етIани ахэм зы нэбгыракIэ къыза-хъэкIэ, лъэшэу тэгъушIо.

ДэкъшыкIэ Ленэ Къэрэ-щэе-Щэрджэсым ит къуаджэу Адыгъахъаблэ кыраши, улэпэ нысэ зыхъугъэр илъэс 30 Iэпэ-цып. Бзылфыгъэ нэгугъ бэрэ-чэтыр егъашIэм къытхэсыгъэм фэдэу тчыщ хъугъэ. Унэгъо ыкIи хэбзэ Iофхэри зэдыгъэ-цакIэзэ кырэкIо. Цыфхэм дахэу агурIо, анахъэу иIофшIэн зыфэгъэзагъэр кIэлэцIыкIухэр, ныбжыкIэхэр арышъ, ахэми лъэшэу якIас.

Ленэ илъэсыбэкIэ узэкIэлэ-бжымэ пщэрыхъэкIо сэнэхъа-тыр техникумым шызэригъэ-гъотыгъ, ащкIэ кыIэкIэхъэгъэ къулайныгъэри иунагъо кы-шышъхъапэжыгъ. Ау ежъ Тхэм кыхилхъагъэр — ор-дыр зэрикIасэр, ащ зэрэфэ-къаигъэр илъэсхэм къащынэ-

фагъ. Музыкэ Iэмэ-псымэхъу Iапэхэр зилэхэм зэкIэми Ленэ ордэ мэкъэмэ зэфэшхъафыбэ къарегъаIо, феджагъэп — ежъ-ежырэу зыфигъэсагъ. Ак-кордеоныр ары анахъэу ыгъэ-

федэрэр, ау адыгэ пщынэр ыштэми, хэзагъэ дэгъоу. Зэрэ-бзылфыгъэр къапшIэу ипщы-нэ макъэ шъабэ, гохы, кып-хэхъэ. Шульэгъуныгъэ ордэ дэхабэмэ ямызакъоу, къэшъо

орэдхэри, кIэлэцIыкIухэм нахъ атегъэпсыхъагъэхэри Ленэ кырегъаIох. Пщынэр икIас ыкIи дахэу кырегъаIо. Дэкъ-шыкIэ Ленэ бзылфыгъэ гъэ-тIылыгъэ гохъ, нэм кыкIап-кIэу мыгъэпсыгъэми, зышIэкIэ кIэрыкIыжыгъуае охъу. УкIы-ти, шIыкIи хэлъых. Сэ апэ зысэ-лгъэгъу сыгу рыхыгъагъ. Джы ежымыи есэIожыи ежъ нахъ дахэ тичылэ къыдамышагъэу зэрэслыгъэгъагъэр. Мощ фэдэу ордэдыр пщынэм къэзыгъаIорэр угу рыхыкIыныр ылъэкIына?!

Ленэ ежъ Тхэм ащ фэдэ сэ-наушыгъэ иныр кыхилхъагъ, икIас музыкэр. 1987-рэ илъэ-сым кышыхъагъэу илъэс 25-рэ хъугъэу Iоф ешIэ. Мы илъэсхэм къа-кIо-кIэ къоджэ клубым ыкIи сабий IыгъыпIэу чылэм дэтым япшынаозэ кы-рэкIо. КIэлэцIыкIухэм ахэбгъэ-тынкIэ Ленэ фэдэ шыIэп, зэра-шIоигъоу задырегъаштэ. Са-бийхэм якIэс пшысэхэм якъэ-гъэлэгъон ышъхъэкIэ мызэу, мытIоу бзылфыгъэр хэлажъэу слъэгъугъэ, шIыкIэ-IокIэ гохъ хэлъ, зэрэфаеу мэхъу. Лыжъ

ЩтыргъукIэуи кыхэкIы, нью цэлунэжъ бзаджэри къэшIы, нью дэхэIуалэуи тэлъэгъу. Об-раз пэпч кыдэхъу. Ау ахэр зэкIэ пщэгъупшэжыкIы чылэм щызэхашэгъэ мэфэкI зэхэхэм Ленэ хэлажъэу, ипщынэ макъэ кызыIу-кIэ. Адыгэ ордэхэм ямызакъоу, урыс ордэхэри дэгъоу кырегъаIох, къэшъо ордэхэмкIи зэригъа-жэ-хэрэп. Ленэ пщынэм кызырэри-гъаIорэм имызакъоу, пщэры-хъэкIо дэгъу, ишхын уешхэ-кIырэп, ащи кышыхъуцурэп, кофтэ дахэхэри Iэкли, машин-кэкли ехыкI.

Ленэ унэгъо дахэ иI, ишъхъэ-гъусэу Унэрэкъо Муратрэ ежырэу зы кIалэ зэдапIугъ, зэдалэжыгъ, джы студент.

ДэкъшыкIэ-Унэрэкъо Ленэ Улапэ культурэм и Унэу дэтым имузыкальнэ IофышI, чан, нэгъушIу. Пщынэ Iапэхэм зэра-табэу, ордэдым зеубгъу, зэхэ-зыхырэ егъатхъэ. ГушIуагъор зэрэчылэу диз ешIы. Ленэ тыфэлъаIо шIоу ышIэрэм фэ-дэ пчъагъэкIэ кыфигъэгъэ-жыныр.

ПЩЫКЪЭНЭ Май.

Улап.

Сурэтым итыр: пщынэо дэгъоу ДэкъшыкIэ Ленэ.

ТиблэкIыгъи, тинепэрэ мафи зэрипхыгъэх

Зиакъыл инкIэ лъэпкъым пэлуэгъу, ащ шылэклэшIу илэным клэгъу, зимафэ, зиилъэс пэпчъ ащ тезыгъэкIуадэу шыдагъэр, клэн лэжыгъэ къэзыгъэнагъэр, зигупшысэкIэ, зишэныгъэкIэ цыфхэм къахэнагъэр, хэти насыпшIу — ыцIэ ныбжырэу лъэпкъым ыIэтышт, шыгъуишэштэп, кыготышт.

Джащ фэдэ хэмыкIокIэжышIт лъэгъошIу къэзыгъэнагъэхэм, лIэшIэгъу зэ къэхъуэрэм ащыт титхэкIошхоу КIэрэщэ Тембот Мыхъамэт ыкIор. Итхылъ пэпчъ — лъэпкъ гупшыс, лъэпкъ акъыл, лъэпкъ намыс — литературнэ саугъэт гъэчыгъ. ТхакIом кыгъэшIэгъэ илъэс 85-м шыцIу 60-м къехъур тхэн-гупшысэным, илъэпкъ егъэшIэрэ

гушъхъэгъомылэр гушIэм ишъошэ анахъ лъагэкIэ, гулгытэм ишэчэлъэ анахъ инкIэ фызIугъэкIэгъэным тыригъэкIодагъ.

ФэлъэкIышIтымкIэ КIэрэщэ Тембот къогаанэ ышIыгъэп: усагъэ, лъэпкъ фольклорым иугъокIо-ушэтэкIуагъ, шIэныгъэ хъасэм хэтыгъ, илахъ ылэжыгъ, лъэпкъ журналистикэм апэрэ лъэбжыкIуэр фыхихыгъэх, апэрэ адыгэ лъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ макъэр» усэ-гимн зэдэ-кIыгъэу, политикэ мэхъанэ ин зIэ «**ИнтернационалымкIэ**» Тембот гъогу тырицагъ ыкIи илъэс 90-м къеблэгъагъэу гъэзетыр ащ рэкIо.

«Адыгабзэр зылэжыгъэр» зытIокIэ, апэ шъхъэм кыхъэрэр, тэ,

непэ адыгабзэм рылажъэхэу, ащ Iоф дэзышIэхэрэм, адыгэ лите-ратурэм иапэрэ лъэпсэгъэуцоу, илIэшIэгъу ицIыф мафэу, ицIыф зафэу, адыгэ гупшысэр, адыгабзэр зыгъэбзэгъагъэу, зыгъэи-ныгъэу, ыбзэ лъэш IэшIукIэ зыгъэкIэрэкIагъэу, тиблэкIыгъи, тинепэрэ мафи адыгабзэмкIэ зэ-зыпхыгъэу КIэрэщэ Тембот ары.

Апэрэ адыгэ романэу лъэпкъ литературэм кыхъагъагъэм «На-сыпым игъогу» Тембот цIэу зэрэфшIыгъэри аукодыеп, КIэрашэм ичыжъэрыплъагъэ лIэшIэгъуагъэм апырыкIышIыгъ, изэчый ялыкIэ, илIэшIэсэны-гъэкIэ а зэкIэ зэфшIэщыгъ. Адыгэ лъэпкъым шIоу хэлъыгъэ пстэур зэришыпышIтым, зэри-ухъумэщытым, зэраригъэшIэ-

щтым тегъэпсыхъагъэу тхакIор мы чIым кызырэтэхъуагъэм шэч хэлъэп. КIэрэщэ Тембот бэ зы-лъэгъурэ, зэхэзыхырэ, зэхэзыфы-рэ, зышэчырэ IэпIэсэшхуагъ, джары цыфыгухэм зыкIалыIэ-сыгъэр, непэрэ мафэхэми зыкIа-нэсырэр.

Лъэпкъ гупшысэр ыпсыхъагъ. ИпроизведениехэмкIэ зэкIэ ады-гэм фэгъэхыгъэр — итарихъ, ыбзэ, ишэн-хабзэ клэзыгъэнчъэу ыухъумагъ, художественнэ шъо-шэ хэжыгъэм ригъэуцагъ, ады-габзэр зэрэщыгъэу итворчествэ-кIэ ыгъэчыгъ. Адыгабзэр зымы-шIэрэм е ззыгъашIэ зышIо-игъом кырырэгъажь Тембот итхыгъэхэмкIэ, кыушышIт джа-щыгъум, илъэпкъ шъхъэлъыгъэ-жыи кьэнэфэшт.

Адыгэм иблэкIыгъи, икьэ-кIошIти КIэрэщэ Тембот ирас-сказхэм, повестехэм, романхэм къащырилотыкIыгъ, лIэшIэгъу-хэр зэфшIэчнхэр, цыф лъэпкъ-хэр зэригъэшIэнхэр, зэгуригъэ-

ионхэр итворческэ клочIэ лъэш-кIэ фызышIокIыгъ. ТхэкIошхом итхыгъэхэр хэти лъэIэсых, зы-кытагъэгъоты, тагъэгущо. Ахэм шIур ахэпхъагъ, адыгэм идэгъугъэ, идэхагъэ гъуни-нэзи имыIу ащыгъэунэфыгъ. Адыгэри дунаим шIур ыпхыишэу, шысэ-техыпIэу кызырэтэхъуагъэр тхэкIошхом тшIошъ ыгъэхъуэ, ежъ адыгэ лъэпкъыри сыдигъуи, тыдэрэ чIыпIи зыщыфсакъы-жыи, зыдэплъыхыжыи фаеу ешIы. ТхэкIо цIэрыIоу, СССР-м и Къэралыгъо премие илауреа-тэу, Адыгэ Республикэм инаро-днэ тхакIоу КIэрэщэ Тембот адыгэ лъэпкъыр кызырэгъэлъэгъуа-гъэр, дышъэ хъупкъэу зэригъэ-уцугъэр зэрэмыушъоушIтым, зэ-рэмыухъэфышIтым зэрэтлъэкIэу тынаIэ тедгъэтыныр, Iоф дэт-шIэныр, тыдзулэуныр здытип-шъэрыл. Джашыгъэм тиады-габзи инышIт, лъэшышIт.

МАМЫРЫКЪО Нурует.

БЭСТЭ Расул.

КIэлэеджакIохэм ятхыгъэхэр

*Лъэшэу сыгу рехъы синыйдэльфыбзэ.
ШъхъэкIэфныгъэм, гуфэбэныгъэм,
Хъатырныгъэм ащ тафегъасэ.
Сабый цыкIоу кушъэм хэпхагъэр
Ныдэльф макъэм кыкIэдэлукIы.
Сэ сицIыкIугъом кыщегъэжыагъэу
«Адыгэ макъэр» лъэшэу сикIас.
Адыгэ хэкIур, адыгэ лъэпкъыр
Зыфзэгъэдэн мы дунаим темыт.*

Синан

*ГушIонэбзыеу укытпэгъокIы, синан.
Гуфэбэныгъэу о кытфыуиIэм
Гъунэ имыIи, синан.
УиIаплIы фабэ гур къегъэпсынIэ, синан,
Уижъау тхъагъо гъэмэфэ мафэм
Тыкъегъэгъуни, синан.
УицIыфышIугъэ тыкыкIырэлъы, синан,
ГъашIэу дгъэшIэщытым ташъхъагъ уитынэу
Тхъэм тыфелгъэIу, синан.*

«Адыгэ макъ»

*Илъэсы пчъагъэ хъугъэ джы мары
«Адыгэ макъэр» кызыдагъэкIырэр.
Къэбар гушIуагъоу итым джы мары
Ыгу етыгъэу нанэ кытфеджэ.*

Орэлъу чыжъэу адыгэ макъэр!

Мыгъэ тилъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ макъэр» кызыдэ-кIырэр илъэс 90-рэ мэхъу. 1923-рэ илъэсым кышсегъэ-жыагъэу джы тинепэрэ мафэ-хэм ар къанэсыгъ. Гъэзетыр апэрэ илъэсипшIым къалэу Краснодар кышсудагъэ-кIышIыгъэ. 1936-рэ илъэсым кышсегъэжыагъэу тикъэлэ шъхъалэу Мыекъуапэ кы-шсудагъэкIэу аублагъ. Гъэзе-тыр тхъамафэм тфэ кыдэкIы. Редакцием илофшIэхэм яп-шъэрылгъэр дэгъоу агъэца-кIэх. Хэтрэ адыгэ цыфи ащ ыгу рихъэу еджэ. Ащ 1938-рэ

ильэсым орденэу «Знак Почета» зыфиIорэр къыфагъэшъошагъ. «Адыгэ макъэр» тыгу рихъэу тиунагъокIэ кытIэхыкIы. Ащ бэ гъэшIэгъонэу итыр — тилъэпкъ гъогуу кыкIугъэр, ащ хъугъэ-шIэгъэ гъэшIэгъонэу шыхъухэрэр.

Адыгэ лъэпкъым идэхагъэрэ ибаигъэрэ, ащ шэн-хабзэ дахэу илэхэр зэкIэ кышсудалотыкIы.

Тилъэпкъ тарихъ гъогу кIыхъэ кыкIугъэ, ар цыф пстэуми алъы-гъэлэсыгъэным пае гъэзетэу «Адыгэ макъэм» лъэшэу ишIуа-гъэ къэкIо. УбзэкIэ уеджэныр насыпыгъ, тэ лъэшэу тырэгущо

мышц фэдэ гъэзет зэрэтиIэм. Ар кызымытхыкIырэ адыгэ цыф шыI Iоу сшIэрэп. Сэ ар лъэшэу сугауагъ. ЗэкIэми ты-фэжъугъэбан тилъэпкъ дгъэ-дэхэным, тишэн-хабзэхэр тымыгъэкIодынхэм, адыгэ лъэпкъым игугъу дахэкIэ ядгъэшIыным, нахъыжъхэм шъхъакIафэ афэтшIыным! ЩэрэI егъашIэм адыгэ лъэ-пкъыр, орэлъу чыжъэу адыгэ макъэр!

БЭСТЭ Расул.
Пэнэхэс гурыт еджапIэу
N 7-м ия 6-рэ класс
иеджакIу.

Силъэпкъ гъэзет сэ сазыныкъу

Мы дунаим тетмэ зэкIэми кьежъапIэ яI. Цыфхэр, псэ-ушъхъэхэр мэфэ гъэнэфэгъэм кьэхъух. Тхыльхэр, журнал-хэр, гъэзетхэр апэрэу кыда-гъэкIых. КъыхэкIы бэрэ а кьежъапIэр хагъэунэфыкIэу. Цыфыр кызыхъугъэр — илъэс, илъэситф, илъэс шъэ-ныкIо, илъэсишъэ хъугъэ алошъ, илахыльхэр, игупсэ-хэр, ишъэогъухэр фэгущош, хъохъу дахэхэр кыфаIох.

Сэри непэ сыфэгущIо, гушIуа дахэхэр кыфасIо сшIоигъу синыйджэгъушIу.

Ар мы мазэм илъэс 90-рэ мэхъу. Ары, илъэс 90-рэ мэхъу. Сыхэ-укъуагъ зышIошъумыгъэшI. Зи-гугъу кьэсшIырэр тилъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ макъэр» ары. Илъэс 90-р цыфым кыгъа-шIэмэ макIэп. Ащ фэдэм ылъэ-гъугъэр бэ, ишIэныгъэхэр куух, нахъылэкIэ упчIэжыгъэу дэгъу мэхъу. Ащ фэдэу а илъэсхэр гъэзетымкIи мымакIуэ сэ сэлъы-тэ. Ащ фэдизрэ ар кыхауытмэ, цыфмэ ящыкIагъ.

Сэ сянэжъ мы гъэзетыр икIас. Зы номер блимыгъэкIэу еджэ. КъыриджыкIэхэр бэрэ кытфе-

Iуатэх. Сянэжъ ары сэри ащ пы-цагъэ сызышIыгъэр. Зы кьэбар гъэшIэгъон горэ къыриджы-кIыгъэу кызылэуатэм, сэри ар сшIогъэшIэгъон хъуи седжагъ. Ащ нэужым гъэзетыр сишъып-къэу зэпырызгъэзагъ. МакIэп мышц гъэшIэгъонэу ислъэгъуа-гъэр. Ау апэу сынаIэ зытесыдза-гъэр джэмакъэу «**Тызэкъотмэ** — **тылэжъ**» зыфиIорэр ары. Ащ кыушыхъатрэр «Адыгэ макъэр» адыгэ закъомэ афэгъэ-хыгъэу зэрэщымытыр ары. Ти-республикэ цыф лъэпкъ зэ-фэшъхъафэу шыпсэурэр бэ. Ахэр

зэкIэ зэгурылэжъэхэу, алэ зэкIэ-дзагъэу зэдэпсэх. Зы быных. Ахэр зэкIэ зэкъотхэмэ — лъэ-шых. Ар мызэу, мытIоу шыIэ-ныгъэм кыушыхъатыгъ.

Ащ нэмыкIэу къасIомэ сшIо-игъор гъэзетыр гъэшIэгъонэу зэрэгъэпсыгъэр ары, шыIэныгъэр лъэныкIо пстэумкIэ къегъэлъа-го. Политикэм, экономикэм, псауныгъэм, искусствэм, мэкъу-мэщым, спортым яхъылэгъэ кьэбарыкIэхэр зэкIэ мышц иб-гъотэщытх.

Гъэзетыр гъэшIэгъонэу гъэп-сыгъэным лъэшэу Iоф дашIэ

шэн дахэхэр зэрэхэлъхэр кы-далъытэхэи Урысыем иелкэ шъхъалэ хэлэжъэнэу Москва агъэ-кIогагъ. ТэхъутэмыкIое рай-оным зэкIэмкIи нэбгыришI. Уры-сыем икьэлэ шъхъалэ чIыпIэ да-хэхэу, мэхъанэ ин зIэхэу, тарихъ гъэшIэгъон зыпылхэм кIэлэ-цыкIухэр ащагъэх, арагъэплъы-гъэх. Замирэ ылъэгъугъэхэр икIэ-лэгъаджэхэми, иныблэжъухэми игуапэу афиIотагъэх. Ау тыдэ кIуагъэми, ичылэ цыкIу нахъ дахэ зэрэщымыIэр, ащ дэхэм зэ-рафэзэщырэр кыIуагъ.

ХЪУШТ Шэбан.
Сурэтым итхэр: ХъакIэпIыкIу
Заремэрэ Ацумыжъ Замирэрэ.

Пшъэшъэ чан

Зэшъхъэгъусэхэу Ацумыжъ Аскэррэ Гошэфыжърэ Псэй-тыку цопсэх. Унэгъо дахэ яI, сабыитIу зэдапIу. Яклалэу Му-рат дэгъоу гурыт еджапIэр кы-ухыгъ, Адыгэ кьэралыгъо уни-верситетым тарихъымкIэ ифа-культет апшъэрэ гъэсэныгъэ цыззрегъэгъоты. Япшъэшъэ цыкIоу Замирэ яблэнэрэ клас-сым ис. Пшъэшъэ Iуш цыкIу, гъэсагъэ, нэутх. Гурыт еджапIэми районми ащызэхашъэрэ олимпи-адэхэм чанэу ахэлажъэ, хагъэ-унэфыкIырэ чIыпIэхэр къащыде-ых. Адыгабзэр лъэшэу икIас, диктантхэр оценкэ дэгъукIэ етых.

Замирэ дэгъоу зэреджэрэр,

АПЭРЭ ХЪАРЫФЫЛЪЭР ЧЕРКЕСЫБЗЭМКІЭ КЪЫЗЫДЭКІЫГЪЭР ИЛЪЭСИ 160-рЭ МЭХЪУ

Мэхъанэ зиІэ тарихъ хъугъэ-шІагъ

Адыгэхэм якультурэ лъапсэ ышІынымкІэ ыкІи зиушхунымкІэ лъэпкъым тхэкІэ амал зэригъотыгъэм мэхъанэшхо иІ, ишІуагъи лъэшэу къэкІуагъ. Мы Іофыгъо иныр зэшІохыгъэ зыхъугъэр я XIX-рэ лэшІэгъур ары. Мурад иным цІыфыбэ ыгъэгумэкІыгъ, дэлэжъагъ. Ахэм анахъ къахэщыгъэр, зыцІэ епІоныр зифэшъуашэр Бэрсэй Умар ары. ЦІыф еджэгъэ-гъэсэгъэшхуагъ, игулыгъэ чыжъэу кІоу, иакъыл бэмэ анэсэу, ІофшІэкІо чанэу, ушэтэкІо иныгъ.

Бэрсэй Умарэ Мыекъяупэ пэмычыжъэу шысыгъэ адыгэ чылэхэм ащыц 1807-рэ илээсым къышхыгъагъ. КІэлэ дэдэу египет пашам ращэгъагъ ыкІи ащ гъэсэныгъэ дэгъу ригъэгъотыгъагъ. Бэрсэим бзэ пчъагъэ ышІэщтыгъ: арапыбзэр, тыркубзэр ыкІи французыбзэр. Ихэгъэгу къызегъэзжыым, урысыдзэм къулыкъу щихыгъэ азиатыбзэхэмкІэ эдзэкІакоу. Къулыкъур зеухым, Ставрополь дэтыгъэ гимназием черкесыбзэмкІэ шыригъэджагъэх. Бэрсэй Умарэ иныдэлъфыбзэ

дэгъоу ышІэщтыгъ ыкІи гимназием зыщІуахъащтым хъарыфылъэ ащкІэ зэхэгъэуцуагъэу илагъ. Ау мы ІофшІагъэр щыкІэгъэнчъагъэп, удэлэжъэн, игъом лыкІэбгъэхъан фэягъэ. Ащ ыпкъ къыкІэу, гимназием ипашэу Я.М. Неверовым черкес хъарыфылъэм изэхэгъэуцонкІэ рихъыжъэгъэ Іофыгъо иныр лыигъэкІотэнэу Бэрсэй Тифлис егъако. 1853-рэ илээсым Умарэ ихъарыфылъэ хъазырыгъ ыкІи шІэныгъэхэмкІэ Петербург академием щыхэплъэнхъу аригъэхъыгъ ыкІи игъокІэ аштагъ.

Гэтхапэм и 14-м адыгэхэм ятарихъкІэ апэрэу «**Букварь черкесского языка**» зыфиІорэр арапыбзэкІэ Тифлис къышхыаутыгъагъ. Темыр Кавказым ит еджэпІэ пстэумэ еджэнымкІэ ятхыль закъоу къушъхъэчІэхэмкІэ мыр хъугъэ.

Бэрсэй Умарэ иазбукэ хъарыф 46-у зэхэтыгъ. Тхылъыр уроки 4-у зэтеутыгъагъ: апэрэ урокигъум хъарыфхэм ятеплъэ ыкІи ахэм къатырэ макъэхэм якъэІуакІэ щызэрагъашІэщтыгъ, адрэ урокхэм — чер-

кесыбзэм ифонетикэ ыкІи морфологии нэшанэхэр ащызэрагъашІэщтыгъ. Тхылъым баснэхэр ыкІи рассазхэр ежъ авторым иехъу дэтыгъэх.

Адыгэ просветителэу Бэрсэй Умарэ ІофшІагъэ урыс шІэныгъэлэжъхъу революцием ыпэкІэ Урысыем исыгъэхэм осэ дэгъу къыфашІыгъагъ. Ахэм ащыщыгъ зэлъашІэрэ кавказ зэгъашІакоу П. К. Услар. Ежъ адыгэ просветительхэм ащыщхэри къэгъушІагъэх, ахэм зэрэхагъэунэфыкІыгъэмкІэ, адыгабзэхэмкІэ апэрэ хъарыфылъэм шыІэ хъуныр абдзахэу Бэрсэим фызэшІокІыгъ, апэрэ лъагъор ащкІэ пхырищыгъ. Анахъ шІушІэгъэ инэу фалытагъэр арап хъарыфылъэм тетэу зэритхыгъэр ары. Мы тхылъыр яІэубытыпІэу, Бэрсэим ыкІи ащ ригъэджагъэхэм зэралъэкІэу лъэпкъым гъэсэныгъэ зэрэрагъэгъотыштым ақІуачІэ фагъэзагъ. Ставропольскэ гимназием щеджэрэ ныбжьыкІэхэм яныдэлъфыбзэкІэ жэрыІо творчествэм ипроизвениехэр, янауачнэ ІофшІагъэхэр, усэхэр атхы-

щтыгъэх. Ау шыІақІэм щыхъурэ-щышІэрэм елтытыгъэу, зэри-фэшъуашэу тхылъыр тыдэкІи цагъэфедэщтыгъэп. 1860-рэ илээсым черкесыбзэр гимназием щызэрамыгъэшІэжъынэу ашІыгъ, программэм хагъэкІыгъ. Ащ ыуж адыгэхэм тхакІэ афыхэжыгъэным иІоф ыкІи Бэрсэим иазбукэ гъэфедэгъэным зыпари пылтыгъэп. Щэч зыхэмылтыр «Букварь черкесского языка» зыфиІоу Бэрсэй Умарэ ытхыгъэр зэкІэ адыгэ культурам хахъо фэзышІыгъэу, зыкъезыгъэгъотыгъэу зэрэщытыр ары. Лъэпкъыр шІэныгъэ-гъэсэныгъэм фэцэгъэнымкІэ, ныбжьыкІэхэр егъэджэгъэнхэмкІэ ащ ишІуагъэ къэкІуагъ, шыкІагъэ горэхэр илагъэхэми, хъарыфылъэм инауачнэ кІуачІэ непэрэ мафэми къеІыхырэп.

Адыгэ культурамкІэ мэхъанэшхо зиІэ тхылъэу «Букварь черкесского языка» зыфиІоу У.Бэрсэим ытхыгъэр (1853) къызыдэкІыгъэ мафэр адыгабзэм ыкІи тхыбзэм я Мафэу АР-м и Президент иунашъокІэ мэлылфэгъум и 10-м 2000-рэ илээсым щегъэжъагъэу хагъэунэфыкІы.

(Тикорр.).

Псыхэр къыдэмкІэ лъэпкъ

Гэтхэ ошх къесхыгъом ыкІи осжъугъом псыхъохэр къыдэкІыхъу, унагъохэм ақІаохъу, зэрарышхо къафахъу къыхэкІы. Адыгеим и Гидрометеогупчэ къызэрэщытаІуагъэмкІэ, кІымафэу икІыгъэм ошх-осхэр зэрэмэкІагъэхэм фэшІ псыхъохэр къыдэкІынхэм ишынагъо шыІэп. Къушхъэхэм осэу ателтыр игъорыгъоу мэткІу. Ом изытет къыхъэгъэ тхъамафэм нахъ къызэкІэкІыжыщт, мафэм фабэр градуси 8—16-м нэсэуи къыхэкІыщт.

ЗэрагъэунэфырэмкІэ, жъоныгъуакІэм ыкІэм дэжъ ошхыхэр зэлыпыгъэу къесхыхэ зыхъукІэ, псыхъохэм якъыдэкІын ишынагъо къэтэджыщт. ОшІэ-дэмышІэ ІофхэмкІэ АР-м и ГъэІорышІапІэ къызэрэщытаІуагъэмкІэ, ащ фэдэ хъумэ, ошІэ-дэмышІэ Іофым пэуцужыгъэным, псыкІунымкІэ ІофшІэнхэм язэхэщэн АдыгеимкІэ фэгъэзэгъэ къулыкъур фэхъазыр. КІуачІэу, амалэу шыІэхэр ауплъэкІух, агъэнафэх. ПсыкІуным ишынагъо анахъэу зыдэщыІэхэр Джэджэ, Красногвардейскэ, Кошхъэблэ,

Теуцожь, Шэуджэн районхэм ахэхъэрэ къуаджэхэмрэ къалэу Мыекъяупэрэ.

ПсыкІуныр къэмыхъуным фэшІ республикэм щызэхэщэгъэ комисиим хэтхэр нэпкъытапІэхэр зэрагъэцэкІэжъыхэрэм ыкІи ащ фэдэ хъугъэшІагъэ къэмыхъуным фэшІ Іофтхъабзэу районхэм ащызэрахъэхэрэм альэплъэх. Псым лъыплъэгъэным пае АР-м зэкІэмкІи постипшІагъэнэфагъ.

ПсыкІуныр къэмыгъэхъу-гъэным пэІуагъэхъанэу мы илээсым сомэ миллион 97-рэ фэдиз къыдалытагъ.

«2013—2020-рэ илээсхэм псыхъызмэт комплексым ихэхъоныгъ» зыфиІорэ программэу АР-м шаштагъэм къыдхэлъытагъэу пытапІэу ашІыщтхэм километрэ 59-м ехъу якІыхъэгъэщт. Джащ фэдэу ащ хэхъэх дамби 7-мэ ягъэцэкІэжъын (километрэ 28,669-рэ якІыхъагъэу), гидро-техническэ псэуальгъу 36-мэ язэтэгъэпсыхъажъын, Джэджэ районым ипсыуцупІэу зыми емыхыгъэу 9-мэ ящынэгъончъагъэ игъэлъэшы.

ПАТЫКЪО Анет.

ШукІэ къахэщыгъ

Виталий Чупилко гъогурыкІоныр щынэгъончъэнымкІэ къулыкъум иинспектор ныбжьыкІэхэм ащыц. ИлээсипІ хъугъэ ныІэп ащ къулыкъу зышхыхэр. Шъэожъые пстэуми афэдэу ар ищыкІугъом тэмэтэльхэм ақІэхъопсыщтыгъ, ау ныбжьым зыхэхъом, нэмыкІ гухэлъхэр иІэ хъугъагъэх. Арэу щытми, ар ищыІэныгъэ гъогоу къычІэкІыгъ. Адыгэ къэралыгъо университетыр къызеухым ыуж бэ темышІэу гъогурыкІоныр щынэгъончъэнымкІэ къулыкъум исатырхэм ахэхъанэу хъугъэ. Гъэхъэгъэ инхэр ышІынхъу ар джыри игъо ифагъэп, ау къахэщын, игугъу шІукІэ аригъэшІын ылъэкІыгъ.

Джырэблагъэ Виталий бзэджагъэ зезыхъэгъэ нэбгыритІу чыжъэу ІукІынхъу игъо имыфэхъэзэ къыубытыгъэх. Ары тэ ащ зыІудгъэкІэным ушъхъагъу шъхъаІэу фэхъугъэр. КъызэрэтфилотагъэмкІэ, а мафэу ар зышхыгъэм ежъ ІофшІапІэм шылагъэп, идежур-нэгъоу тефагъэп. Арэу щытми, непэ сигъэпсэфыгъо маф

ымыІоу ІэпыІэгъу зыщыкІагъэу ылъэгъугъэм ыІэ фицэигъ. Илээс 15 зыныбжэ шъэожъыем мотоциклэу зытесыр ежъ нахъыжэ хъулыфыгъитІум тырахи, рафыжыи кІатхъужыгъ. Шъэожъыем тучаным автомобилэу Іутым ис кІалэм ІэпыІэгъу къыригъэкІынэу елъэугъ. Ахэр автомашинэмкІэ скутерэу рафыжъагъэм ыуж итхъу чъэхъэзэ Виталий къебгъукІуагъэх. ЗымышІэжъэу автомобиль гъогум рычъэрэм инспекторым гулмытэн ылъэкІыщтыгъэп. ЕтІани транспортыр зиер инэІуасэу къычІэкІыгъ. Автомашинэм ыуж илъади къызегъэуцум, кІэлитІум Іофыр зытетыр къыраІуагъ. Ауштэу Виталий бзэджагъэхэм ауж ихъанэу хъугъэ. Чыжъэу ІукІынхъу игъо имыфэхъэзэ ахэм ар ақІахыи къыубытыгъэх ыкІи полицием макъэ ригъэІуи, аритыгъэх. Нэужым зэрагъэунэфыгъэмкІэ, скутерыр езыфыжъагъэхэр лъэшэу ешъогъагъэх.

АпэрэмкІэ Виталий зэрзекІуагъэм зыпари бгъэшІэгъонхэмыл фэдэу къыппхъэу, ау

куоу уегупшысэмэ, ипсауныгъэкІи ищыІэныгъэкІи шынагъо зэрэхэлъыгъэр, лыблэнагъэ зэрэзэрихъагъэр къыбгъурэІо. А уахтэм ащ къулыкъу ыхыщтыгъэп, лъэшэу чъэрэ автомашинэу къебгъукІуагъэм ымыгъэгумэ-кІын, тыгъуакІохэм апае полицием макъэ ригъэІунышъ, ежъ иІофхэм ауж ихъажыи ылъэкІыныгъыи. Виталий ипшъэрылхэм гуетыныгъэу афыриІэр Іэпэдэлэл зэримышІырэр ащ къеушыхъаты. Ащ пае хэгъэгъу кІоцІ ІофхэмкІэ Министерствэм ипашэхэр къызэрэфэрэзэхэри инспектор ныбжьыкІэм къылытагъэІэсыгъ.

— СырыкІэгъожъырэп а мафэм сызэрэзекІуагъэми, — ыІуагъ ащ. — ТапэкІи мыщ фэдэ чІыпІэ сифэмэ, джаруцтэу сызекІошт, ар сиІофшІэн пшъэрылхэу шъхъаІэу къысфигъэуцугъэхэм ащыц.

Виталий ишІэныгъэхэм ахи-

гъэхъонэу, юридическэ сэнэхъатым зыфигъэсэнэу Урысые къэралыгъо социальнэ университетым чІэхъагъэу шеджэ, тапэкІи гухэлъ гъэнэфагъэхэр иІэх. Рихъухъэгъэ пстэури къыдхъунэу тыфэлъаІо, лыблэнагъэ зэрэзэрихъагъэм фэшІ тэри «тхъауегъэпсэу» етІо.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтым итыр: хэгъэгъу кІоцІ ІофхэмкІэ АР-м и Министерствэу гъогурыкІоныр щынэгъончъэнымкІэ и ГъэІорышІапІэ иинспекторэу Виталий Чупилко.

Онджэкъым узэрешцэлIэжъы

Илъэсыбэ хьугъэу зытегушыIэхэрэ Iофыгъом IкIауы-шIу фэхъуштэу тэгугъэ. Адыгэ Республикэм и Къэра-лыгъо филармоние ыпашъхэ шагъэуцурэ саугъэтымрэ ащ кыпыщылъ пчэгумрэ зыфэдэштхэм, цIэу яIэштым тагъэгумэкIы. Тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» игъэцкIэкIо куп изичэзыу зэхэсыгъоу блыпэм иIагъэм пыгъэшагъэу архитектурэмкIэ ыкIи къэлэ псэолъэшIынымкIэ Мыекъуапэ игъэлорышIапIэ тыгъуасэ зэлукIэ щыкIуагъ.

инхэм ахилъытагъ. Пчэгур зыгъэспэфыпIэ, цIыф кIуапIэ шIыгъэным пае зэхэщэн Iофыгъо-хэр лъагъэкIотэштых.

Саугъэтым кыкIэупчIэх

Урыс-Кавказ заом фэгъэхьыгъэ саугъэт Мыекъуапэ шагъэуцурт. Филармонием ыпашъхэ кыпыщылъахышт саугъэ-тыр адыгэ лъэпкъым лъэпсэич заоу пачыхьэм кырышIыли, илъэси 100-м нахьыбэрэ кIуагъэм ехьылIагъэу зэрэщымытыр Адыгэ Хасэм изэхэсыгъо шъхь-ихыгъэу кышIауагъ. Неушырэ мафэм телъытагъэу угупшы-сэштмэ, Урыс-Кавказ заом фэгъ-хьыгъэ саугъэтыр зыфэдэштхэр непэ гум ибгъэкIы хьухэштэп.

Дэхагъэр пчэгум кыщерэжъ

Филармонием ыпашъхэ — пчэгущоу кышIэлагъо, лъэгупхъэ. АрхитектурэмкIэ ыкIи къэлэ псэолъэшIынымкIэ Мыекъуапэ игъэлорышIапIэ ипашъу Игорь Чудесовыр, ащ игуадзэу Ольга Глюз, пчэгум теплъэу иIэщтыр зыгъэпсырэм ащыщэу Тхьагъэпсэу Нэфсэт, саугъэтыр зыфэдэштхэр къэзыгъэлыгъорэ сурэтыр зышIыгъэ архитектор цIэрыIоу Бырсыр Абдулахъ зэхэхьэм кышIауагъэм кыхэт-хыгъэр Iофым зэригъэгумэкIы-

хэрэр, дунэе шапхъэхэм адиштэу пчэгур агъэпсы зэрашIоигъор ары.

Игорь Чудесовым кызырри-луагъэу, Урысыем изекIо гъо-гухэм филармонием ыпашъхэ щыт пчэгур ахагъэхьащт, Санкт-Петербург, Москва, Iэ-кIыб хэгъэгухэм къарыкIыхэрэм тичIыпIэ дахэхэр арагъэ-лъэгъуцых.

Тиреспубликэ икъэлэ шъхьалэ игупчэ зеушъомбгъу. Мэщытым, филармонием, Лъэпкъ музеем, хьакIэщэу ашIырэм агузэгу пчэгур итышт, онджэкъ теплъэ иIэ саугъэтыр лъэгъупхъэу щытышт. Саугъэтым игъэпсын зэрэлы-кIуатэрэм диштэу пчэгур хэбзэ ахыщэкIэ агъэдэхэнэу щыт.

Лъэпкъ гупшысэр шыIэныгъэм пхырышIыгъэным пылгъэу лъэкI зиIэхэм пчэгум ялахьышIу хашIыхьэмэ, Iофхэр хэпшIыкIэу лъыкIотэштых. Узэкъотмэ узэрэлышIыр шыIэныгъэм кышIыд-гъэлыгъэным фэшI уахътэм диштэу тыпсэу зэрашIоигъор зэхэхьэм кышIауагъ Бэгъушъэ Адам, Хьунэгэ Чэтибэ, Мэщфэ-шIу Нэдждэт, нэмыкIхэм.

Пчэгум адыгэ лъэпкъ тхыпхъэ-хэр итыштых, нысашхэр, мэфэкIхэр, зэлукIэгъу гъэшIэгъонхэр щызэхаштэштых. Пчэгур нахь агъэкIэрэкIэным пае чыгхэр шагъэIысыштых, шьон пытэхэр шащэштхэп — ар хэушъафь-кIыгъэу зэкIэми къауагъ. Бжы-хьэм ехьулIэу пчэгур кызыIуа-хынэу тэгугъэ.

Сурэтыр зэхэхьэм кышIы-тырахыгъ.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ
Республикэм лъэпкъ
IофхэмкIэ, IэкIыб
къэралхэм
ащыпсэурэ
тильэпкъэгъухэм
адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар
жъугъэм
иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэ
ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шъхьалэ
иапэрэ гуадзэр
МЭШIЛЭКЪО
Сайд**

**ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретары**

**НЭПШIЭКЪУЙ
Заур**

**Редакциер
зидэшIыр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэ
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зышаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокезтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпIэ гъэлоры-
шIапIэ, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4010
Индексхэр
52161
52162
Зак. 654**

Хэутыным
узщыкIэхтэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэхтэгъэхэ
уахътэр
Сыхьатыр 18.00

ДЗЮДОР. КЪЫБЛЭ ШЪОЛЪЫРЫМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Апэрэу чIыпIих, ятIонэрэу...

Урысыем дзюдомкIэ изэнэкъокъу Ростов-на-Дону щы-кIуагъ. Илъэс 23-м нэс зыныбжхэр апэрэ чIыпIэмэ афэбэнагъэх. Адыгеим ихэшыпыкIыгъэ командэ зэлукIэ-гъухэм текIоныгъэр къащыдихыгъ.

лым, Адзынэ Алай, Хьабый Байзэт, Акъуш Мыхьамодэ та-фэраз.

Сурэтым итхэр: **хагъэунэфы-кIырэ чIыпIэхэр кыдззы-хыгъэхэм ащышхэр.**

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЛЪ Нурбий.

ТибэнэкIуих Къыблэ шъолъы-рым ичемпион хьугъэ. Бат Ас-кэр, кг 73-рэ, Тулпэрэ Айдэмыр, кг 81-рэ, Арман Галстян, кг 90-рэ, Мэлышэ Ахьмэд, кг 100-м кхехъу. Тишгъашгъэхэм ащышхэу Елена Ткаченкэмрэ, кг 48-рэ, Сусана Димаксянрэ апэрэ чIы-пIэхэр къафагъэшъошагъэх. ЯтIонэрэ чIыпIэхэр бэнэкIуи-тIумэ, ящэнэрэ чIыпIэхэр тиспортс-мени 10-мэ кызырэдэхыгъэр тэркIэ гушIуагъо. Делэкъэрэ Ру-стам, Даур Андзаур, Дяченко Руслан, Владимир Ингушовым,

Хьасанэкъо Заур, нэмыкIхэм медальхэр къыдахыгъэх.

СССР-м изаслуженнэ трене-рэу, Къыблэ шъолъырым дзю-домкIэ иапэрэ президентэу Кобл Якъубэ идунай зихьожьыгъэр илъэс зэрэхьугъэр, ащ лъытэны-гъэ ин фашIызэ иIофшIагъэ зэр-рэлъагъэкIуатэрэр зэнэкъокъур рагъэжьэным ыпэкIэ зэхэщакIо-мэ къауагъ. Я. Коблым зы та-кыкIэ фэшIыгъуагъэх.

Тиспортсменхэм ятренерхэу Нэпсэу Бислан, Беданэкъо Рэ-мэзан, Нэпсэу Байзэт, Бэстэ Сэ-